QORTI CIVILI PRIM'AWLA
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE
(SEDE KOSTITUZZJONALI)

Illum 21 ta' Mejju, 2025

Rikors Guramentat Nru: 65/2017 AF

Annetto Farrugia

vs

Avukat Generali u b'digriet tal-21 ta' Marzu 2018, il-Qorti ordnat li tissejjah fil-kawza "Olive Gardens Investments Limited"

Il-Qorti:

Rat ir-rikors kostituzzjonali ta' Annetto Farrugia, li permezz tiegħu wara li ġie premess illi:

Ir-rikorrent flimkien ma' hutu, huma proprjetarji tal-art maghrufa bhala "Ta' Mazza", fiz-Zurrieq.

Is-socjetà Olive Gardens Investments Limited (C-16715) hija proprjetarja tal-art adjacenti maghrufa bhala "Ta' Dukkara", liema art hija hekk maghrufa ghaliex fuqha tezisti "dukkara", jigifieri, post pjuttost gholi li minn fuqu kien jigi sorveljat u protett ir-raba ta' madwaru (tindokra), u dan fost bini iehor ben deskritt fl-atti notarili qodma.

Ir-rikorrent kien wiehed mill-partijiet fil-kawza civili Citazzjoni Numru 418/05 fl-ismijiet *"Olive Gardens Investments Limited (C-16715) vs Salvu, Annetto, John, Francis, Joseph, Carmen u Carmelo ahwa Farrugia u b'digriet tat-22 ta' Jannar 2007 gew kjamati in kawza Jane Mercieca u Mary Ann Sammut u b'digriet tat-8 ta' Marzu 2016 Catherine Farrugia giet awtorizzata tassumi l-atti tal-kawza bhala kuratur de jure tal-wirt battal tal-mejjet zewgha John Farrugia*".

Il-premessi avvanzati minn Olive Gardens Investments Limited fil-kawza civili kienu s-segwenti:

> "Peress illi l-konvenuti, b'mod abbuziv, illegali u frawdolenti, qeghdin jghidu u jiddikjaraw illi l-imsemmija porzjon diviza ta' art hija proprjetà taghhom u dan ukoll meta minn dejjem ilhom jafu illi dan mhuwiex minnu billi huma jiddetjenu l-istess porzjon diviza ta' art b'titolu ta' qbiela biss.
>
> Peress illi l-agir tal-konvenuti li bih qeghdin jirritjenu illi l-porzjon diviza ta' art de quo tappartjeni lilhom ikkawza u qieghed jikkawza danni konsiderevoli lis-socjetà attrici u dan billi l-istess agir qieghed jimpediha milli tipprocedi sabiex tizviluppa l-istess art skond il-ligi.

> Peress illi rinfaccjati bi provi cari li l-art de quo mhijiex taghhom u li minn dejjem kienu jafu b'dan u interpellati sabiex jirrikonoxxu dan l-istat ta' fatt, l-konvenuti baqghu jwebbsu rashom u jsostnu li l-istess art hija taghhom."

It-talbiet gudizzjarji mressqa minn Olive Gardens Investments Limited kienu s-segwenti:

> "1. Jigi dikjarat u deciz illi l-porzjon diviza ta' art illi s-socjetà attrici xtrat permezz tal-kuntratt fuq imsemmi tat-22 ta' Novembru 2003 (Dok. X) ippubblikat minn Nutar Mario Bugeja tappartjeni lis-socjetà attrici u mhux lill-konvenuti, li ghandhom biss titolu ta' qbiela fuqha.
>
> 2. Jigi ddikjarat u deciz illi bl-agir abbuziv, illegali u frawdolenti taghhom li jsostnu illi l-art de quo hija taghhom il-konvenuti qeghdin jaghmlu ostakoli bla bazi fil-process tas-socjetà attrici illi tizviluppa l-istess art u per konsegwenza l-istess socjetà attrici sofriet u qeghda ssofri danni li ghalihom huma responsabbli l-konvenuti.
>
> 3. Jigu likwidati dawn id-danni, okkorrendo bl-opera ta' perit nominand.
>
> 4. Jigu l-konvenuti solidalment kkundannati jhallsu lis-socjetà attrici s-somma hekk likwidata in linea ta' danni."

Din kienet azzjoni rivendikatorja u ma saret l-ebda talba ghal xi korrezzjoni jew modifika tal-kuntratt. B'danakollu, fis-sentenza taghha, l-Onorabbli Qorti tal-Appell irridefiniet l-art akkwistata, minghajr biss ma kien hemm talba gudizzjarja biex l-art tigi ri-definita mill-Qorti.

B'sentenza tat-30 ta' Gunju 2010, li kienet sentenza ben motivata, l-Onorabbli Prim Awla tal-Qorti Civili cahdet l-ewwel talba ta' Olive Gardens Investments Limited u astjeniet milli tiehu konjizzjoni tat-tieni, tielet u raba' talbiet taghhom.

Is-socjetà Olive Gardens Investments Limited u l-kjamati fil-kawza appellaw mis-sentenza.

Jinghad minghajr esitazzjoni illi s-sentenza fi grad ta' appell kif ukoll is-sentenza fir-ritrattazzjoni inkisbu minn Olive Gardens Investments Limited b'qerq.

Kemm fil-proceduri fl-ewwel istanza, kif ukoll fil-proceduri fl-istadju tal-appell, is-socjetà Olive Gardens Investments Limited ipprezentat xihdiet foloz, taghrif falz, dokumenti alterati u qarrieqa, u pjanti alterati, u wettqet raggiri u diversi forom ta' ghemil frawdolenti bil-ghan li tqarraq bl-Onorabbli Qorti tal-Appell, kif fil-fatt irnexxielha taghmel.

Permezz ta' sentenza tal-31 ta' Ottubru 2014, l-Onorabbli Qorti tal-Appell irrevokat is-sentenza tal-ewwel Onorabbli Qorti u laqghet l-ewwel talba tas-socjetà attrici biex jigi dikjarat u deciz illi l-porzjoni diviza ta' art illi l-attrici xtrat permezz tal-kuntratt tat-22 ta' Novembru 2003 tan-Nutar Mario Bugeja "tappartjeni lilha u mhux lill-konvenuti Ahwa Farrugia, li ghandhom biss titolu ta' qbiela fuqha" – u dan billi ddikjarat illi kienet qed tilqa' l-ewwel talba attrici –

> "*limitatament fis-sens li minflok ma tiddikjara li l-porzjon diviza ta' art li xtrat is-socjetà attrici permezz tal-kuntratt tat-22 ta' Novembru 2003 ippubblikat min-Nutar Mario Bugeja (Dok. X) hija dik indikata bl-ahmar fuq is-site plan (Dok. B) u l-pjanta (Dok. A) annessi mal-istess kuntratt, tiddikjara invece li huwa l-porzjon diviza ta' art kif indikata bl-ahmar fuq is-site plan a fol. 165 (li huwa wkoll il-porzjon indikat RED fuq il-pjanta Dok. Appell 17 a fol. 149 hlief dik il-parti shaded bil-blu) li tappartjeni lis-socjetà attrici permezz ta' dan il-kuntratt, u li l-konvenuti ghandhom biss titolu ta' qbiela fuqha*".

Bis-sentenza msemmija tal-31 ta' Ottubru 2014, l-Onorabbli Qorti tal-Appell, minghajr biss ma kellha talba ghal daqshekk quddiemha, issostitwiet l-art li s-socjetà attrici kienet akkwistat permezz tal-kuntratt tat-22 ta' Novembru 2003 ippubblikat min-Nutar Mario Bugeja, skond il-pjanti u site plan annessi ma' dak il-kuntratt, u ddikjarat li Olive Gardens Investments Limited kienet akkwistat l-art "Ta' Mazza", limiti taz-Zurrieq, li fil-fatt

tappartjeni lir-rikorrent u hutu. Illi b'hekk, l-Onorabbli Qorti tal-Appell irridefiniet l-art indikata fil-kuntratt, haga li l-ebda Qorti ma tista' taghmel, iktar u iktar fuq dawk it-talbiet gudizzjarji.

Olive Gardens Investments Limited talbet biex tithalla tipprezenta 22 dokument gdid fl-istadju tal-appell, u effettivament thalliet tipprezenta numri gmielu minn dawn id-dokumenti godda, u dan meta l-ligi ma tippermettix li jsir hekk hlief eccezzjonalment. Fost dawn id-dokumenti kien hemm pjanta tal-Perit Joseph Bondin li giet alterata.

Il-pjanta li giet annessa mal-kuntratt ta' akkwist ta' Olive Gardens Investments Limited giet annessa ta' taht fuq, bil-figuri kollha invertiti u rashom 'l isfel (Dok. A u Dok. F11).

B'rizultat ta' dawn ir-raggiri u hafna ohrajn, imwettqa mis-socjetà attrici u minn dawk li ghenuha, l-Onorabbli Qorti tal-Appell hadet it-titolu ghall-art "Ta' Mazza" minghand ir-rikorrent u hutu u tatu lis-socjetà attrici, li effettivament kienet xtrat l-art "Ta' Dukkara" u mhux "Ta' Mazza".

F'dina l-kawza ta' azzjoni reivindikatorja, filwaqt li l-Qorti tal-ewwel istanza marret fuq il-post u rat b'ghajnejha l-proprjetajiet kontestati, l-Onorabbli Qorti tal-Appell lanqas biss hadet il-briga li taghmel access fuq il-post biex tara b'ghajnejha u mhux b'ghajnejh id-difensur tas-socjetà attrici, qabel ma rrevokat is-sentenza tal-Ewwel Qorti.

Il-konvenuti Farrugia pprezentaw talba ghal ritrattazzjoni tal-kawza fi stadju ta' appell, izda b'sentenza tat-28 ta' Gunju 2016, l-Onorabbli Qorti tal-Appell cahdet it-talbiet tar-rikorrenti. Ghal darb'ohra, l-Qorti tal-Appell naqset li tiehu l-briga li zzomm access biex tivverifika s-sitwazzjoni b'ghajnejha u mhux toqghod fuq dak li qalulha l-avukati tas-socjetà appellanti.

Ir-rikorrent studja sewwa l-kuntratt ta' akkwist ippubblikat min-Nutar Mario Bugeja fit-22 ta' Novembru 2003. Bih il-vendituri Mary Ann Sammut u Jane Mercieca, solidalment u indivizibilment bejniethom, u dana in kwantu ghal kwart indiviz (1/4) Mary Ann Sammut u tlett kwarti (3/4) indiviz Jane Mercieca, bieghu u

assenjaw u ttrasferew lill-kompratur socjetà kummercjali Olive Gardens Investments Limited (C-16715), "porzjon diviza ta' art tal-kejl ta' circa tmint elef erba' mija u tletin metri kwadri (8,430 m.k.) li tinsab fil-limiti ta' bejn in-Nigret u Bubaqra, fiz-Zurrieq, u hija msejjha Tad-Dokkara, accessibbli minn Triq Zaccaria Roncalli u minn numru ta' toroq ohra bla isem, u liema art tikkonfina mil-Lvant ma' sqaq bla isem li jaccedi ghal Triq it-Torri, mit-Tramuntana ma' beni ta' Gaetano Zammit jew l-aventi kawza minnu, u mill-Punent ma' beni ta' Giovanni Busuttil jew l-aventi kawza minnu u Punent ma' beni tal-familja Schembri, liema art hija indikata bil-lewn ahdar fuq il-pjanta hawn annessa u mmarkata ittra "A" u site plan Dokument "B".

1. Fil-5 ta' Frar 2010 in-Nutar Mario Bugeja, minn jeddu, mar ghamel affidavit dettaljat u ffirmah u halfu quddiem in-Nutar Joe Cilia (Dok. F5), li fih huwa temm jghid:

"*Jien kont spiccajt ghamilt l-att finali ghax qghadt fuq kliemhom* [b'riferenza ghal Sammut u Mercieca] *li Farrugia jhallsu l-qbiela lilhom. Allura kif fethu kawza kontra l-familja Fenech u damu xi hames snin biex indunaw li*
   (i) Farrugia kienu jokkupaw l-ghalqa
   (ii) Li qalu li kienu jircievu Lm24 fis-sena qbiela u wara dan l-ammont waqa' ghal Lm9 fis-sena?
A bazi ta' dak li nghad inhoss li l-ghalqa okkupata minn Farrugia u l-ghalqa li xtara l-Qassis huma zewg ghelieqi diversi.

Ma kontx nippubblika l-kuntratt li kienu kont naf bl-affarijiet indikati aktar 'il fuq."

2. L-imsemmi Nutar Mario Bugeja li ppubblika l-kuntratt li bih il-kjamati fil-kawza Sammut u Mercieca bieghu porzjon art <u>differenti minn dik tal-esponenti</u> lil Olive Gardens Investments Limited, spicca jaghti xhieda xokkanti (Dok. F4) li bilkemm titwemmen:

"*Le jiena esprimejt li ghamilt … inhoss … li jiena hekk inhossha, li prattikament ghamilt zball ghax kont in-Nutar taghhom, kellhom fiducja ghamja fija, ghamilt konvenju*

wara daharhom, ghalkemm ma nistax nghidilhom konvenju, jiena nhossni prattikament ghamilt zball, iva, li ghamilt dan. Li kieku … imma dak iz-zmien issa z-zball … ***troppo tardi, sar; u jiddispjacini li ghamilt dan l-izball ghax naf illi dawn kienu jafdawni mija fil-mija u nhossni li ttradejthom, dik hija l-verità****. Ridt nghid fuq l-ohra hija din tal-qorti, ma nafx jekk hux rekordjat jew le, illi …; ghax nixtieq niccara imma din; ghax din gie Nettu …"* [enfasi mizjuda]

3. Meta r-rikorrent kien kellem lin-Nutar Mario Bugeja l-ewwel darba, in-Nutar kien qallu "hemm taghkom u tistghu tbieghu; ghandkom id-deheb hemmhekk." Zied jghidlu: "Taz-Zejtun [Sammut u Mercieca] jafu li dik [Ta' Mazza] mhix l-ghalqa taghhom u li l-ohra [Ta' Dukkara] fil-fatt hija taghhom. Dak tad-Dukkara kien johrog ghall-Qassis bil-furkettun meta l-Qassis [Reverendu Amabile Fenech] jew qrabatu kienu jmorru biex jigbru l-qbiela tad-Dukkara minghand Camilleri." Dan id-diskors in-Nutar qatt ma rrepetih; qal li ma jiftakarx li kien qal hekk lir-rikorrent.

4. Fix-xhieda tieghu fil-kawza istitwita minn Munqar Limited, in-Nutar Mario Bugeja darbtejn kien qal li "ghandhom sittax (16)-il tomna art". Jekk wiehed jghodd 8.5 tmiem li hi l-art "Ta' Mazza" u 7.5 tmiem li hi l-art "Tad-Dukkara", dawn jigu precizament sittax (16)-il tomna. Din hija manifestament xhieda falza u hija prova li l-intenzjoni taghhom kienet li jakkwistaw b'mod qarrieqi z-zewg ghelieqi flimkien.

5. Bejn li sar il-konvenju bejn Olive Gardens Investments Limited u Sammut u Mercieca u d-data tal-kuntratt, dawn biddlu l-pjanta fi stadju ta' konvenju. Rigward dan, l-avukat ta' Olive Gardens Investments Limited ghamel affidavit. Ghamel affidavit iehor biex jghid li kollox kien qed jirrizultalu sew, izda fil-verità dan ma kienx hekk.

6. L-avukat tal-kumpannija ddikjara li kienet intilfet parti mill-process u bl-iskuza ta' hekk gew ipprezentati dokumenti ohra bi provi foloz. Id-dokumenti l-godda dahlu bhala mazz

wiehed u ma gewx iddentifikati u mmarkati individwalment. Dan jirrizulta minn fol. 447 sa fol. 465 tal-process.

7. Sammut u Mercieca xehdu li l-ktieb tal-qbiela ghadu ghandhom, imqatta' izda qatt ma pprezentawh il-Qorti. Qatt ma setghu jipprezentawh ghax l-ebda ktieb tal-qbiela ma jezisti ghax qbiela ma hemmx. Ir-rikorrent u hutu u l-predecessuri taghhom ma kellhomx titolu ta' qbiela izda titolu ta' proprjetà. L-ebda entrata dwar hlas ta' "gabella" (qbiela) fil-pagni esibiti a fol. 101 ma hija ffirmata. Jissemmew Salvatore, Carmelo, Antonio u Giuseppi izda ma hemmx firma wahda.

8. Is-socjetà attrici bdiet tghid li l-art taghha hija "Ta' Mazza", meta dan kien falz, peress li l-art li xtrat kienet "Ta' Dukkara", li kellha dukkara fuqha. Ir-ritratt F12 gie esibit minn Olive Gardens Investments Limited b'indikazzjoni falza ta' maqjel, meta fir-realtà hemm dukkara li tinsab fuq l-art tas-socjetà Olive Gardens Investments Limited "Ta' Dukkara".

9. L-aerial photograph Dok. F13 gie pprezentat mis-socjetà attrici b'indikazzjoni falza: "HARRUB" – meta dik indikata fuq l-aerial photo hija sigra tal-bajtar tax-xewk fil-proprjetà tal-esponenti "Ta' Mazza".

10. Il-pjanta F14 giet esibita mis-socjetà attrici b'indikazzjoni falza: "L-ART KONTINGWA". Il-pjanta F15 giet esibita mill-attrici b'indikazzjoni falza: "MEDJOKRI", meta fil-fatt hemm hafna hamrija fonda.

11. Is-socjetà attrici qabdet il-pjanta Dok. F7 maghmula u awtentikata mill-Perit Joseph Bondin, ghamlet alterazzjoni fuqha billi ghamlet "*shading*" fuq parti minnha fejn u kif riedet hi, ghamlet fotokopja gdida taghha, u – minghajr ma sejhet bhala xhud lill-Perit Joseph Bondin biex jikkonferma jew jichad dak li tnizzel fuqha – ipprezentatha fl-istadju tal-appell bhala Dok. "**Appell 17**" a fol. 149, liema pjanta alterata l-Qorti tal-Appell spiccat biex sejset is-sentenza

taghha fuqha, kif jirrizulta mill-ahhar paragrafu tas-sentenza tal-31 ta' Ottubru 2014.

12. Is-socjetà attrici u n-Nutar Mario Bugeja uzaw pjanta maqluba ta' taht fuq, jigifieri invertita, markata Dok. F11 jew Dok. A (anness mal-kuntratt tat-22 ta' Novembru 2003), b'mod li l-kliem stampat fuqha u n-numri mnizzla fuqha jidhru kollha rashom 'l isfel, liema pjanta turi l-artijiet maqlubin minn kif jidhru fi pjanti ohra, per ezempju Dok. F7 awtentikat mill-Perit Joseph Bondin.

13. Xi hadd ghan-naha tas-socjetà attrici pprezenta ritratt li juri li sigra li tingharaf sewwa mill-boghod bhala sigra antika tal-bajtar tax-xewk, u mmarkaha bil-vlegga bhala sigra tal-harrub!

14. Dan meta fir-realtà, hemm zewg sigar antiki tal-harrub, li ghadhom hajjin u li jinsabu indikati f'kuntratt antik miktub bil-lingwa Taljana "*due alberi di carrubi*". Kienu dawn iz-zewg sigriet tal-harrub, li s-socjetà attrici permezz ta' ritratt qarrieqi ta' sigra tal-bajtar tax-xewk, ippruvat tostor. B'dina x-xorta ta' manipulazzjoni sfaccjata, s-socjetà attrici spiccat biex –

- Maqjel tghid li hu *ricetto*
- *ricetto* tghid li hu bini dilapidat
- u sigra tal-bajtar tax-xewk tghid li hi sigra tal-harrub.

15. Permezz ta' dan il-qerq, Olive Gardens Investments Limited irnexxielha tizvija lill-Qorti dwar id-deskrizzjoni ta' "*scala di pietra scoperta*", "*una stanza di provisione*", "*una stalla*" u "*un bovile*". Dawn kollha – li jinsabu fl-art "Ta' Dukkara" appartenenti lill-kumpannija, hija hbiethom lill-Qorti tal-Apell, li kuntrarjament ghall-Qorti tal-Ewwel Istanza, lanqas zammet access biex tara b'ghajnejha minflok b'ghajnejn id-difensur tas-socjetà attrici.

16. L-Ghammieri hemm il-mapep li saru mill-Gvern Ingliz fl-1912. Fuqhom id-Dipartiment tal-Agrikoltura jimmarka l-art imqabbla. Fil-kaz tal-mapep li jirrigwardaw l-art tar-

rikorrent u hutu, d-Dipartiment tal-Agrikoltura m'ilux li ghadda dawn il-mapep lill-Arkivju Nazzjonali gewwa r-Rabat. Ir-rikorrent u certu Emanuel Camilleri kienu raw l-Ghammieri zewg kopji differenti tal-mappa numru 139 li tikkoncerna l-art tar-rikorrenti, avolja suppost ikun hemm 3 kopji ta' kull pjanta. L-impjegati tal-Arkivju Nazzjonali fir-Rabat isostnu li mill-Ghammieri ghaddewlhom kopja wahda biss. Il-mappa 139 li hemm disponibbli fl-Arkivju Nazzjonali turi li f'nofs l-ghalqa "Ta' Dukkara" hemm struttura wahda (id-dukkara) li hija isolata mill-bqija tal-bini ezistenti. Fl-art "Ta' Mazza" ma hemm l-ebda struttura simili. Hija din l-istruttura isolata (id-dukkara) li ghaliha ssemmiet l-art bhala "Tad-Dukkara". Filwaqt li l-gabillott kien jghix mal-familja tieghu fil-bini msejjah "Ricetto", l-ghassies kien joqghod ghassa bil-lejl fid-dukkara biex jindokra l-prodotti tar-raba tal-gabillott u ma jhallix lil min jisraqlu l-ucuh tar-raba. Hija proprju dina l-kamra, "*una stanza*", li tissemma' fir-rapport tal-perit li sar fl-1868.

17. Fid-denunzja ta' Maria Concetta Busuttil (fol. 78) art wahda biss giet denunzjata u din giet indikata bl-isem korrett "Tad-Dukkara", limiti ta' Bubaqra.

18. Mill-atti tal-kawza civili 418/05 (fol. 255 – 259) jirrizultaw id-differenzi sostanzjali li jezistu bejn dak li jinsab indikat fuq Map 139 tal-Ghammieri u l-Mapep li gew ippubblikati mill-Ministeru tal-Agrikoltura u Sajd fl-20 ta' Ottubru 2003 u min-National Statistics Office fil-11 ta' Novembru 2001. Dawn iz-zewg entitajiet nazzjonali jiddikjaraw illi l-ghalqa tar-rikorrent hija maghrufa fir-records taghhom bhala "Ta' Mazza", u ghalhekk mhux "Ta' Dukkara".

Plot No skond Map 139	Kejl tal-Plot skond Map 139	Kejl tal-Plot skond il-Mappa fil-Ministeru tal-Agrikoltura u Sajd datata 20 ta' Ottubru 2003
		Fol Nr
520	2.0.0 jew 2T 0S 0K	256 2.0.8 jew 2T 0S 8K
521	1.2.8 jew 1T 2S 8K	258 1.3.2 jew 1T 3S 2K

Jigi notat illi l-plots l-ohra mhumiex inkluzi f'dan ir-rendikont ghas-semplici raguni li dawn l-entitajiet ma qasmux din il-parti tal-art "Ta' Mazza" skond Plots 496, 498 u 499.

19. Minkejja li z-zewg sigar tal-harrub ghadhom jezistu fuq l-art "Ta' Dukkara", is-socjetà Olive Gardens Investments Limited bil-ghan li tinganna lill-Qorti tal-Appell kitbet hekk (fol. 986):

> "44. … jibda sabiex jigi sottomess illi allahares it-titolu ta' art kellu jiddependi fuq sigra tal-harrub li kienet tezisti 140 sena ilu u llum m'ghadhiex hemm."

20. Ir-rikorrent jistaqsi: Kif m'ghadhiex hemm? Is-sigra tal-harrub ghadha hemm sal-lum, u dan hadd ma jista' jmerih – u dan minkejja li s-socjetà attrici gieghlet lill-Qorti tal-Appell temmen li dawn spiccaw, m'ghadhomx jezistu, inqalghu jew mietu. Il-process kollu huwa mizghud b'din ix-xorta ta' qerq, mahsub biex jizvija lill-Qorti tal-Appell. Dan apparti l-fatt li difficli wiehed jimmagina kif il-Qorti tal-Appell setghet ticcensura s-sentenza appellata quddiemha u taqlibha minghajr ma zzur iz-zewg ghelieqi in kwistjoni "Ta' Mazza" u "Ta' Dukkara".

21. L-ewwel talba attrici kienet:

> "1) Jigi dikjarat u deciz illi l-porzjon diviza ta' art illi s-socjetà attrici xtrat permezz tal-kuntratt fuq imsemmi tat-22 ta' Novembru 2003 (Dok. "X") ippubblikat min-

Nutar Mario Bugeja tappartjeni lis-socjetà attrici u mhux lill-konvenuti, li ghandhom biss titolu ta' qbiela".

22. Ghalhekk, huwa car illi, b'rizultat ta' tranelli li waqghet fihom minhabba l-agir malizzjuz tal-atturi, il-Qorti tal-Appell biddlet il-bazi tat-talba attrici billi, minflok, iddikjarat illi l-art proprjetà tas-socjetà attrici kienet dik l-art li effettivament tappartjeni lir-rikorrent u hutu. Fi kliem iehor, il-Qorti tal-Appell iddikjarat illi l-art prorpjetà tas-socjetà attrici kienet dik indikata f'dokumentazzjoni ohra, u mhux dik indikata fil-kuntratt tal-akkwist li fuqu l-azzjoni attrici kienet imsejsa.

23. Minbarra t-22 dokument gdid li Olive Gardens Investments Limited talbet biex tithalla tressaq fl-istadju tal-appell, il-kjamati fil-kawza Sammut u Mercieca ressqu set iehor ta' dokumenti godda mar-rikors tal-appell taghhom, u dan biex jippruvaw ibiddlu l-konfigurazzjoni tal-provi processwali u, minflok ma jsir ezami ta' revizjoni tal-provi u argumenti li kellha quddiemha l-Ewwel Qorti, il-Qorti tal-Appell ikollha kwadru differenti. Mar-rikors tal-appell tal-kjamati fil-kawza Sammut u Mercieca gew annessi s-segwenti dokumenti:

- Diary 1
- Mik 1 u Mik 2
- Reg 1 u Reg 2 u Reg 3
- Site 1
- L-ittra tal-Perit Cacopardo datata 14 ta' Jannar 1989
- Site plan tal-Perit Paul Mercieca
- Dok. Ktieb 1
- Site plan allegatament tas-sena 1900
- Dokumenti relativi ghall-espropriju tas-sottosuol tal-art.

24. Dawn id-dokumenti ma gewx ammessi kollha bhala prova, izda uhud minnhom gew effettivament ammessi bhala provi godda.

25. Matul il-kawza kollha, il-kumpannija pproduciet zewg (2) xhieda dipartimentali "*viva voce*" u bosta dokumenti provduti mic-Centru Nazzjonali tal-Agrikoltura fl-Ghammieri. Jirrizulta minn ezami akkurat ta' dawn id-dokumenti illi hafna mit-taghrif ipprovdut kien falz, b'dokumenti ufficcjali jigu kkuppjati u alterati u mbaghad esibiti fil-kawza. Minn dawn hemm diversi:

    (a) Fit-12 ta' Lulju 2007 (fol. 493), Victor Vella, ufficcjal fl-ufficcju fejn jigu registrati l-bdiewa bil-biljetti tar-raba, ipprezenta pjanta Dok. "VV" u lista tal-bdiewa Dok. "VV1", li fih jinghad (tliet darbiet) illi ghal certu raba m'hemmx FRC (Farmers Registration Card ta' kull bidwi), izda dan l-impjegat tal-Ghammieri xorta indika l-ismijiet. Jekk m'hemmx FRC, dawn l-ismijiet minn fejn gabhom?

    (b) Ghalkemm fil-kotba tar-raba jkun hemm indikazzjoni tan-numru tal-pjanta (per ezempju, "MAP 1939") u indikazzjoni tan-numru tal-plot (per ezempju, "ZR 190"), il-plots li jappartjenu lill-familja tar-rikorrent fuq pjanti numru 139 u 140 gew imhassrin biex ma jibqghux jidhru, ghalkemm hemm "overwriting" kif ukoll tracci ta' xi kitba li kien hemm qabel. Barra minn hekk, ir-rikorrent jaf ben tajjeb illi hemm tliet (3) kopji tal-pjanta numru 139 izda huwa gie muri wahda (1) biss. Inoltre, fil-kaz tal-pjanta numru 140 li wkoll tikkoncerna lilhom, il-marki fuq pjanta numru 140 (it-tieni kopja). Il-pjanti bl-istess numru ghandhom ikunu kopja ezatta ta' xulxin. Jidher illi gewwa l-Ghammieri hemm pjanti mohbijin.

    (c) Skond l-ufficcjali tal-Ghammieri, l-ewwel registrazzjoni fir-rigward tal-art "Ta' Mazza" kienet fuq isem Karmnu Farrugia fil-5 ta' Mejju 1944, u din ghaddiet fuq Anthony Farrugia, u s-sid indikat mill-ufficcjali tal-Ghammieri kien Reverendu Amabile Fenech miz-Zejtun u possibilment Monsinjur Salv Manduca Cassia. Izda ma qalux illi r-Reverendu Fenech u l-Monsinjur Manduca Cassia huma mnizzlin

bhala "**LT**", jigifieri **Land Tenants**, u mhux "LL", jigifieri Landlords. Il-kejl ta' dan ir-raba baghli jidher li gie miktub fi zmien recenti, u cioè sebat itmiem, zewg sighan u hames kejliet (7T, 2S, 5K), u hemm indikat li kien hemm bajtar tax-xewk u xi dwieli u tin biss.

(d) Fejn suppost hemm imnizzel in-numru ta' sigar tal-harrub ("Carobs"), la hemm imnizzel numru u lanqas hemm imnizzel (-) jigifieri "*hyphen*" li tfisser Nil, kif ikun hemm imnizzel fid-dokumenti tal-Ghammieri. Inoltre hemm evidenza cara illi d-dokument gie alterat sostanzjalment u, flimkien mal-kitba ta' qabel, thassru wkoll ir-rigi stampati bil-linka. Certi tracci tal-kitba precedenti ghadhom jidhru sal-lum.

(e) Fit-18 ta' Novembru 2005 (fol. 167) Nathalie Spiteri, Agricultural Officer iehor fl-ufficcju fejn jigu registrati l-bdiewa bil-biljetti tar-raba, ipprezentat il-Farmers Registration Card (FRC) ta' Karmenu Farrugia u Anthony Farrugia (fol. 166). Dan l-FRC jindika biss erba' bicciet art, li huma 499, 496, 520 u 521. Izda l-parti bin-numru **498** mhijiex hemm. Izda, dak li kien mitlub f'kolonna partikolari taht il-kelmiet "Tat-Torri ZR" [Zurrieq] gie kollu mhassar u m'ghadux jidher aktar, ghalkemm hemm tracci ta' kitba precedenti. Peress li skond dawn l-ufficjali l-pjanti jinzammu 'l boghod minn idejn il-pubbliku, jidher illi Olive Gardens Investments Limited kellha xi hadd minn gewwa li qed ibabas il-pjanti u jhassar u jzid it-taghrif a vantagg taghha.

26. Meta xehdet certa Maria Camilleri u pprezentat id-Dokument MC1 sa MC4, dawn l-erba' dokumenti ma baqghux jinstabu fil-process. L-ghelieqi taghha, li ghandhom in-numri 447, 464, 491 u 492, mhumiex murija fuq l-FRC ghaliex dan id-dokument (l-FRC) gie alterat.

27. Il-kitba tan-numru "5" li hemm fuq l-FRC x'aktarx tikkombacja mal-kitba tan-numru "5" fuq wiehed mid-

dokumenti esibiti (ara fol. 165, fol. 473 u Dok. VV). Jitqajjem kaz "*prima facie*" dwar min seta' kien l-awtur ta' alterazzjoni falza tal-FRC.

28. Minn ezami tal-aerial photos li juru l-ghalqa "Ta' Dukkara" u l-ghalqa "Ta' Mazza", wiehed mill-ewwel jinduna liema hi l-wahda u liema hi l-ohra ghaliex l-ghalqa "Ta' Mazza" ma fiha l-ebda sigar tal-harrub.

29. F'kawza fl-ismijiet "Munqar Limited vs John Farrugia" (Rikors Guramentat Numru 1165/2014 LM fil-Prim Awla tal-Qorti Civili) a fol. 355 hemm "vera kopja" ta' applikazzjoni ghar-registrazzjoni ta' konvenju mad-Dipartiment tat-Taxxi Interni. Fil-kopja pprezentata lill-awtoritajiet min-Nutar gew mizjuda "4 xhur" fil-klawsola 5 tal-konvenju li kien sar fis-16 ta' Marzu 2002 bejn l-ahwa Farrugia u Munqar Limited (kumpannija ohra tal-familja Baldacchino), filwaqt li fuq l-original jidhru "~~sitt~~ xhur", jigifieri bil-kelma "sitt" kancellata.

30. Fil-frattemp, fl-istess kawza, irrizultaw aktar provi foloz migjuba minn Munqar Limited, li hija socjetà tal-familja Baldacchino ta' Olive Gardens Investments Limited, konsistenti f'applikazzjoni falza li saret mill-MEPA fis-sena 2004, liema applikazzjoni allegatament saret f'isem "Malcolm Mifsud" bhala proprjetarju tal-art u ddahhlet mill-"Perit Elizabeth Ellul". L-applikazzjoni hija ffirmata "Malcolm Mifsud". Meta Malcolm Mifsud xehed fil-kawza fl-4 ta' Lulju 2016, huwa ddikjara li dik l-applikazzjoni ma kien jiftakar xejn fuqha u li ma kienx sid ta' proprjetà:

Dr. Ian Stafrace:
"… Inti x'taf tghidilna fuq din l-application?"

Xhud:
"Jien ma niftakar xejn minnha din l-application."

Dr. Ian Stafrace:
"il-firma li hemm fil-paragrafu ghoxrin hija tieghek?"

Xhud:
"Jien lanqas niftakar li ffirmajt xi haga hekk jigifieri zgur mhux ha nghid li xi haga hija tieghi meta mhux tieghi."

Dr. Ian Stafrace:
"Imma dik normalment il-firma tieghek?"

Xhud:
"No."

Dr. Ian Stafrace:
"… Int x'inhu xogholok?"

Xhud:
"Accountant."

Dr. Ian Stafrace:
"Ghamilt xi zmien, dak iz-zmien kont taghmel xi xoghol lil …

Xhud:
"Joe Baldacchino."

Dr. Ian Stafrace:
"Kont full time mieghu?"

Xhud:
"Le kont subcontracted lilu."

Dr. Ian Stafrace:
"Gielu saru applications f'ismek min-naha tas-Sur Baldacchino?"

Xhud:
"Ma niftakarx bihom jien."

Dr. Ian Stafrace:
"Però b'xi mod inti minghajr ma staqsejtek ikkonnettjat din l-application mas-Sur Baldacchino."

Xhud:
"Ghax dhalt niccekkja l-isem tal-kumpannija, l-isem ha niftakru, ghamilt tlett snin."

Dr. Ian Stafrace:
"U m'ghandekx xi dokumentazzjoni biex tista' tivverifika?"

Xhud:
"Il-paragrafu 19 hija simili ta' kif niffirma milli qed nara. Illum ghaddew xi tnax-il sena, jigifieri l-firma dejjem tinbidel xi naqra. Il-[paragrafu] 20, ma nahsibx li jien ha niffirma; hawnhekk hawn miktub car li "*applicant is sole owner of the site*". Kieku ghandi dik il-proprjetà ma nahsibx li nahdem illum; lanqas ghandi idea l-proprjetà x'inhi."

Dr. Ian Stafrace:
"U ma taghrafx okkazjoni fejn is-sur Baldacchino talbek biex tapplika f'ismek fuq site tieghu?"

Xhud:
"Jista' jkun."

Dr. Ian Stafrace:
"Gieli ghamiltha fuq sites ohra mhux fuq din?"

Xhud:
"Ma niftakarx, tant ghadda zmien."

Dr. Mark Simiana:
"Inti ghidt li jista' jkun, però li grat din li s-Sur Baldacchino talbek biex tapplika fuq ismek?"

Xhud:
"Jista' jkun."

31. Meta xehdet fl-istess kawza, Rikors Guramentat 1165/2014 LM, Janice Baldacchino, bint il-mejjet Joseph Baldacchino ta' Olive Gardens Investment Limited, fit-23 ta' Novembru 2016, hija stqarret illi fir-rigward ta' din l-applikazzjoni pprezentata fuq isem Malcolm Mifsud, "Olive Gardens

hallset il-permess" u illi l-applikazzjoni saret fuq struzzjonijiet taghhom. Inoltre, ghalkemm l-applikazzjoni turi li l-Perit inkarigat kienet Perit Elizabeth Ellul, ir-ragel taghha l-Perit Andrew Ellul xehed li kien hu l-perit responsabbli, u, x'aktarx bil-ghan li ma jinkriminax ruhu huwa wkoll, iddikjara "M'ghandix xi nghid fuqha, ma nafx."

32. Wara li nghataw iz-zewg sentenzi mill-Onorabbli Qorti tal-Appell, ir-rikorrent beda jara jekk jistax jistitwixxi proceduri dwar nuqqas ta' smigh xieraq minhabba li l-provi foloz li bihom giet zvijata l-Onorabbli Qorti tal-Appell. Meta l-avukat tal-kumpannija ntebah b'dan il-moviment tar-rikorrent fir-Registru tal-Qorti, Olive Gardens Investments Limited ipprezentat mandati ta' sekwestru kontra r-rikorrent kif ukoll kontra hutu bil-ghan li tfittex iggibhom gharkobbtejhom u jcedu l-art kollha, qabel ma jkunu jistghu jipprocedu b'kawza kostituzzjonali:

- Mandati ta' inibizzjoni numri 61/2015, 60/2015, 59/2015, 58/2015, 57/2015, 56/2015, 55/2015;
- Mandati ta' sekwestru kawtelatorji numri 54/2015, 53/2015, 1910/2014;
- Mandati ta' qbid ezekuttivi ta' hwejjeg mobbli numru 521/2017, 520/2017, 519/2017.
- Mandati ta' qbid ta' hwejjeg immobbli numri 63/2026, 66/2016 u 68/2016

33. Sarilhom hafna theddid illi se jmorru jbattulhom djarhom u jfaqqruhom kemm-il darba ma jghaddulhomx il-proprjetà minnufih.

34. Bil-ghan li r-rikorrent u hutu ma jinghatawx nifs u l-opportunità li jikkontestaw dak li gara, s-socjetà attrici pprezentat kawza bil-giljottina (Rikors Mahluf Numru 344/2017 LSO) kontra r-rikorrent u hutu l-intimati. L-ohra li biha talbet lill-Qorti "tikkundanna lill-konvenuti sabiex entro terminu qasir u perentorju minnha prefiss jizgombraw

mill-Proprjetà billi m'ghandhom ebda titolu validu sabiex jokkupawha." Il-kawza giet appuntata ghas-16 ta' Mejju 2017 u talbu li jithallew jikkontestaw il-kawza odjerna peress li l-process tal-kawza civili kien mizghud bi provi fabbrikati u peress li l-Onorabbli Qorti tal-Appell giet ingannata b'rizultat ta' raggiri da parti tas-socjetà attrici u ta' min kien qed jghinha. Il-Qorti laqghet in parti t-talba taghhom u r-rikorrent u hutu inghataw hamest ijiem, jigifieri sal-25 ta' Mejju 2017, biex jipprezenta Rikors Kostituzzjonali.

35. Izda tant hu u hutu u n-nisa taghhoma komplew jigu mhedda f'dawk il-hamest ijiem illi r-rikorrent kellu jipprezenta nota li fiha qal li ddecieda li ma kienx ser jipprezenta Rikors Kostituzzjonali.

36. Fil-fatt, meta hu u hutu raw li b'rizultat tal-mandati ghal somom kbar ta' flus huma kienu se jsibu ruhhom jittalbu, kif qalulhom, cedew kollox, u dan permezz ta' kuntratt pubbliku li gie ppubblikat fil-bini tal-Qorti min-Nutar Malcolm Mangion fit-23 ta' Mejju 2017 u li fih Olive Gardens Investments Limited insistiet li tnizzel kundizzjonijiet bl-istil tar-Re Enriku VIII tal-Ingilterra:

> "il-komparenti l-familja Farrugia qeghdin jirrinunzjaw, jirtiraw u jabdikaw minn kull dritt u pretensjoni li jressqu kwalsiasi proceduri, kemm quddiem il-qrati ta' gurisdizzjoni ordinarja u kemm quddiem dawk ta' gurisdizzjoni kostituzzjonali jew konvenzjonali, sabiex jimpunjaw is-sentenza moghtija mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fil-31 ta' Ottubru tas-sena 2014…"

37. Ir-rikorrent kien l-ahhar wiehed li ceda fost hutu, u dakinhar tal-kuntratt ir-rikorrent wissa lin-Nutar Malcolm Mangion illi l-avukat ta' Olive Gardens Investments Limited kien iffabrika l-provi u li l-pjanta li ghaddielu biex jiffirma kienet wahda mill-provi foloz li gew ipprezentati minnu. L-avukat ma lissen l-ebda kelma. Kienu prezenti madwar sittax-il persuna u dawn semghu dan id-diskors. Ir-rikorrent irrifjuta li jiffirma d-dokument anness mal-

kuntratt ghax kien iffalsifikat, izda wara xi hin iehor ta' theddid illi sejrin jghaddu minn fuqhom u jkissruhom ir-rikorrent iffirma anke fuq Dok. Appell 17.

38. Ghalkemm ir-rikorrent kien kostrett jiffirma l-kuntratt tat-23 ta' Mejju 2017 pubblikat min-Nutar Malcolm Mangion, fejn inghatat l-art lill-kumpannija, xejn ma jzomm lir-rikorrent milli jgib il-provi biex juri li l-process tal-kawza civili kien mizghud bi provi foloz. *Qui suo jure utitur, nom videtur damnum facere*. Sentenza miksuba u msejsa fuq provi foloz u fabbrikati ma tistax treggi ghax ma tkunx ir-rizultat ta' smigh xieraq.

39. Jekk iz-zewg sentenzi ottenuti minghand l-Onorabbli Qorti tal-Appell mis-socjetà attrici bi provi fabbrikati jithallew fis-sehh, il-Qorti tkun qeghda taghlaq ghajnejha ghal qaghda li gabet maghha konsegwenzi tabilhaqq serji, u cioè t-tehid permezz ta' sentenza tal-Qorti ta' titolu ta' proprjetà privata tar-rikorrent fuq l-art indiviza "Ta' Mazza". Jekk wiehed jaghmel ta' bir-ruhu li dawk il-konsegwenzi serji ma humiex hemm, ikun qed jaghmel dannu kbira lill-kuncett ta' "*res judicata pro veritate habetur*" u jtellef mill-fiducja li c-cittadin ghandu jkollu fil-Qrati.

40. Barra minn hekk, wiehed ikun qieghed itenni qaghda li minnha nnifisha kkawzat hsara kbira u sahansitra ingustizzja serja lir-rikorrent, kif ukoll lil hutu. Dik il-qaghda nhalqet meta nghatat is-sentenza tal-31 ta' Ottubru 2014, u s-sentenza tat-28 ta' Gunju 2016 ma wasslitx biex il-qaghda tissewwa u ssir gustizzja. Izda, issa, ladarba qeghdin jingiebu ghall-attenzjoni u ghall-gharfien ta' dina l-Qorti, hija ma tistax ma tiehux konjizzjoni tal-fatt li l-provi li wasslu ghall-gudikat kienu provi foloz. Il-fatt li n-Nutar Mario Bugeja wasal biex – x'aktarx b'rizultat ta' Qrar – permezz ta' dikjarazzjoni mahlufa quddiem in-Nutar Joe Cilia u wkoll permezz tax-xhieda tieghu "viva voce" – ipprova jregga' lura l-effetti tal-ghemil qarrieqi tieghu, u jasal biex jistqarr "*Ma kontx nippubblika l-kuntratt li kieku kont naf bl-affarijiet indikati aktar 'il fuq*", jikkostitwixxi "*recantation evidence*". Dan ifisser li safejn ir-rikorrent tilef

it-titolu ta' proprjetà li jappartjeni lilu b'rizultat taz-zewg sentenzi, fuq is-sahha tax-xhieda u ta' provi fabbrikati migjuba f'dawk il-proceduri civili, ifisser ukoll li dawk is-sentenzi inbnew u qeghdin jistriehu fuq il-premessa li kienu jezistu provi – fosthom is-sehem tan-Nutar Mario Bugeja – li fil-fatt kienu foloz. Ghalhekk, iz-zewg sentenzi huma milquta min-nuqqas serju u gravi li jwassal ghall-invalidità. Konsegwentement iz-zewg sentenzi moghtija mill-Qorti tal-Appell ghandhom jigu dikjarati nulli u bla effett.

L-Onorabbli Qorti tal-Appell irrimarkat f'pagna 52 tas-sentenza tal-31 ta' Ottubru 2014:

> "Hija [l-ewwel Qorti] imbaghad osservat li ma hemm l-ebda "ricetto" fl-ghalqa okkupata mill-konvenuti (l-ghalqa in kwistjoni). Ma accettatx it-tezi tas-socjetà attrici li r-"*ricetto*" indikat fil-kuntratti antiki huwa dak li gie indikat minn Dr. Pierre Lofaro fejn huwa deskritt bhala punt 4 "*bicciet ta' bini fi stat depilat*" u kkummentat li f'tali bini ma hemm l-ebda apertura u anqas hwat jew kmamar ghall-hazna tal-annimali u tal-provvisti u wisq anqas xi bitha, u konsegwentement laqghet it-tezi tal-konvenuti li r-"*ricetto*" kif deskritt fil-kuntratt tal-1868 mhux dak indikat mis-socjetà attrici waqt l-access, izda l-bini indikat mill-konvenuti li jinsab fl-ghalqa adjacenti, kif konstatat waqt l-access."

Dan kellu jiftah ghajnejn l-Onorabbli Qorti tal-Appell u jservi bhala avvertiment illi Olive Gardens Investments limited kienet qeghda tghawweg il-fatti u allura toqghod ferm attenta biex tivverifika kull "prova" u kull argument imressaq quddiemha. Minflok, jidher li ddispensat mill-htiega ta' access u ghaddiet biex taqleb is-sentenza tal-Ewwel Qorti.

Intalbet din il-Qorti sabiex:

1. Tiddikjara illi r-rikorrent ma kellux smigh xieraq fil-proceduri civili li wasslu ghas-sentenza tal-Onorabbli Qorti tal-Appell tal-31 ta' Ottubru 2014 u s-sentenza tat-28 ta' Gunju 2016, fil-kawza Rikors Guramentat Numru 418/2005

fl-ismijiet "*Olive Gardens Investments Limited (C-16715) vs Salvu, Annetto, John, Francis, Joseph, Carmen u Carmelo ahwa Farrugia b'digriet tat-22 ta' Jannar 2007 gew kjamati in kawza Jane Mercieca u Mary Ann Sammut*", u billi l-imsemmija proceduri u sentenzi fi grad ta' appell kisru l-garanzija mahsuba fl-**Artikolu 6(1)** tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem, tiddikjara l-proceduri fi grad ta' appell u z-zewg sentenzi invalidi, nulli u bla effett u konsegwentement thassarhom.

2. Tiddikjara illi b'rizultat tal-imsemmija sentenzi, r-rikorrent garrab ksur tad-dritt tieghu ghat-tgawdija pacifika tal-proprjetà privata kif imhares bl-**Artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll** tal-Konvenzjoni Ewropea in kwantu ttehditlu illegalment il-porzjoni indiviza tieghu mill-proprjetà "Ta' Mazza", limiti taz-Zurrieq.

3. Tiddikjara illi r-rikorrent sofra wkoll lezjoni tal-Konvenzjoni Ewropea in kwantu huwa safà minghajr rimedju domestiku effettiv minkejja li ghamel talba ghal ritrattazzjoni tal-kawza fi grad ta' appell.

4. Tordna l-hlas ta' kumpens xieraq lir-rikorrent biex jaghmel tajjeb ghad-danni pekunarji u materjali, danni non-pekunarji u danni morali u l-ispejjez sofferti mir-rikorrent.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat ir-risposta tal-Avukat tal-Istat, li permezz tagħha eċċepixxa illi:

Il-lanjanza tar-rikorrenti hija msejsa fuq l-allegazzjoni li fil-proceduri civili ordinarji fl-ismijiet "Olive Gardens Investments Limited vs Salvu Farrugia et" (rikors mahluf numru 418/2005) ma kienx imhares id-dritt ta' smigh xieraq spettanti lill-intimati f'dik il-kawza bi ksur tal-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropeja, tal-Ewwel Artikolu tal-Ewwel Protokoll u tal-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni. Bhala rimedju r-rikorrenti qieghed jitlob li l-

proceduri fi grad ta' appell u s-sentenzi moghtija jigu dikjarati bhala nulli kif ukoll qieghed jitlob li jinghata rimedju pekunarju.

L-esponenti jissottometti li l-pretensjonijiet tar-rikorrenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u dan ghar-ragunijiet li ser jigu elenkati aktar 'l isfel f'dina r-risposta izda qabel jaghmel dan sejjer jaghti harsa lejn il-fatti li jiccirkondaw dan il-kaz:

Din il-kawza qeghda tigi istitwita in segwitu ghal proceduri civili li gew istitwiti kontra diversi persuni inkluz ir-rikorrent Annetto Farrugia u hutu fl-ismijiet "*Olive Gardens Investments Limited (C-16715) vs Salvu, Annetto, John, Francis, Joseph, Carmen u Carmelo ahwa Farrugia u b'digriet tat-22 ta' Jannar 2007 gew kjamati in kawza Jane Mercieca u Mary Ann Sammut u b'digriet tat-8 ta' Marzu 2016 Catherine Farrugia giet awtorizzata tassumi l-atti tal-kawza bhala kuratur de jure tal-wirt battal tal-mejjet zewgha John Farrugia*, sabiex jigi dikjarat mill-Qorti illi porzjon ta' art partikolari tappartjeni lill-imsemmija socjetà Olive Gardens Investments Limited u mhux lill-konvenuti;

Fil-proceduri civili is-socjetà Olive Gardens Invesmtents Limited kienet talbet lill-Qorti sabiex:

a. Jigi dikjarat u deciz illi l-porzjon diviza ta' art illi s-socjetà attrici xtrat permezz tal-kuntratt fuq imsemmi tat-22 ta' Novembru 2003 (Dok. "X") ippubblikat min-nutar Mario Bugeja tappartjeni lis-socjetà attrici u mhux lill-konvenuti, li ghandhom biss titolu ta' qbiela fuqha;

b. Jigi dikjarat u deciz illi bl-agir abbuziv, illegali u frawdolenti taghhom li jsostnu illi l-art de quo hija taghhom il-konvenuti qeghdin jaghmlu ostakoli bla bazi fil-process tas-socjetà attrici illi tizviluppa l-istess art u per konsegwenza l-istess socjetà attrici sofriet u qeghda ssofri danni li ghalihom huma responsabbli l-konvenuti;

c. Jigu likwidati dawn id-danni, okkorendo bl-opera ta' perit nominand;

d. Jigu l-konvenuti solidalment ikkundannati jhallsu lis-socjetà attrici s-somma hekk likwidata in linea ta' danni.

B'decizjoni tat-30 ta' Gunju 2010 il-Prim Awla tal-Qorti Civili ddecidiet il-kawza b'dan il-mod:

"Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti taqta' u tiddeciedi, billi filwaqt li tastjeni milli tiehu konjizzjoni tat-tieni, t-tielet u r-raba' talba attrici stante c-cessjoni taghhom permezz ta' nota datata 18 ta' Novembru 2005, u filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-kjamati fil-kawza datati 22 ta' Frar 2007, u filwaqt li tilqa' l-ewwel zewg eccezzjonijiet tal-konvenuti, tichad l-ewwel talba attrici ghaliex hija infondata fil-fatt u fid-dritt ghar-ragunijiet hawn decizi."

Is-socjetà Olive Gardens Investments Limited appellat minn din id-decizjoni u b'sentenza datata 31 ta' Ottubru 2014 il-Qorti tal-Appell ddecidiet l-appell billi:

a. Irrevokat u hassret is-sentenza appellata;

b. Cahdet l-ewwel, it-tieni, t-tielet u l-hames eccezzjonijiet tal-konvenuti;

c. Astjeniet milli tikkunsidra r-raba' eccezzjoni tal-konvenuti in vista tal-fatt li din tirrigwarda t-tieni, t-tielet u r-raba talbiet tas-socjetà attrici li gew ceduti fit-18 ta' Novembru 2005;

d. Laqghet l-ewwel eccezzjoni tal-kjamati fil-kawza (fir-rigward tal-art li qed tigi dikjarata minn din il-Qorti li hija effettivament l-art mertu tal-kuntratt tal-2003 u tilqa' wkoll it-tieni ecezzjoni taghhom;

e. Laqghet l-ewwel talba tas-socjetà attrici limitatament fis-sens li minflok ma tiddikjara li l-porzjon diviza ta' art li xtrat is-socjetà attrici permezz tal-kuntratt tat-22 ta' Novembru 2003 ippubblikat min-Nutar Mario Bugeja (Dok. X) hija dik indikata bl-ahdar fuq is-site plan (Dok. B) u l-pjanta (Dok. A) annessi mal-istess kuntratt, tiddikjara invece li huwa l-

porzjon diviz ta' art kif indikata bl-ahmar fuq is-site plan a fol. 165 (li huwa wkoll il-porzjon indikat "RED" fuq il-pjanta Dok. Appell 17 a fol. 149 hlief dik il-parti *shaded* bil-blu) li tappartjeni lis-socjetà attrici permezz ta' dan il-kuntratt, u li l-konvenuti ghandhom biss titolu ta' qbiela fuqha."

Sussegwenti ghal din id-decizjoni ir-rikorrent u hutu ipproponew proceduri ta' ritrattazzjoni mis-sentenza tal-Qorti tal-Appell tal-31 ta' Ottubru 2014 fuq il-bazi li s-sentenza hija ultra petita u extra petita u fiha applikazzjoni hazina ta' ligi, liema talbiet gew michuda permezz ta' sentenza tat-28 ta' Gunju 2016.

Sussegwenti ghal din id-decizjoni, r-rikorrent intavola l-proceduri odjerni fejn permezz taghhom qed jallega illi s-sentenza tal-Qorti tal-Appell kienet bbazata fuq xhiediet foloz, taghrif falz, dokumenti alterati u qarrieqa, pjanti alterati, raggiri u diversi forom ta' ghemil frawdolenti u ghaldaqstant qieghed jallega ksur tad-drittijiet fundamentali tieghu ai termini tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem senjatament:

a) id-dritt ghall-smiegh xieraq ai termini tal-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem;

b) id-dritt tieghu ghat-tgawdija pacifika tal-proprjetà privata kif imhares b-Artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem in kwantu li ttehditlu illegalment il-porzjoni indiviza tieghu mill-proprjetà "Ta' Mazza", limiti taz-Zurrieq.

c) id-dritt tieghu ghall-rimedju effettiv in kwantu huwa safà minghajr rimedju domestiku effettiv minkejja li ghamel talba ghal ritrattazzjoni tal-kawza fi grad ta' appell.

<u>Eccezzjonijiet Preliminari</u>

In linea preliminari in vista tal-fatt illi l-qofol ta' din il-kawza titratta dwar fatti u allegazzjonijiet illi fihom kienu involuti terzi senjatament is-socjetà Olive Gardens Investments Limited (C-

16715) u peress illi l-ezitu ta' dawn il-proceduri jista' jkollhom effett fuq l-imsemmija socjetà, l-esponent ihoss illi din is-socjetà ghandha tkun parti minn dawn il-proceduri u ghaldaqstant jitlob bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti sabiex tikkjama fil-kawza lis-socjetà Olive Gardens Investments Limited (C-16715).

In linea preliminari wkoll, l-esponent jecepixxi wkoll in-nuqqas ta' interess guridiku da parti tar-rikorrenti li jintavola l-proceduri odjerni illi mill-kuntratt pubbliku li gie ppubblikat fil-bini tal-Qorti min-Nutar Malcolm Mangion fit-23 ta' Mejju 2017 bejn Olive Gardens Investments Limited u r-rikorrent fost l-ohrajn u li jaghmel referenza ghalih ir-rikorrent fir-rikors promotur, jidher illi r-rikorrent irrinunzja ghad-dritt tieghu illi jistitwixxi l-kawza odjerna u ghaldaqstant ir-rikorrent m'ghandux *locus standi* f'dawn il-proceduri;

Minghajr pregudizzju ghall-premess l-esponent jecepixxi in-nuqqas ta' ezawriment ta' rimedju ordinarju u dan peress illi ghalkemm f'dawn il-proceduri r-rikorrent qieghed jallega illi s-sentenza giet akkwistata permezz ta' qerq konsistenti f'xhieda falza u dokumentazzjoni falsifikata fost l-ohrajn, l-istess rikorrent meta ntavola t-talba ghar-ritrattazzjoni, naqas milli jibbaza ir-rikors ghal ritrattazzjoni tieghu fuq dina l-bazi. Dan qed jinghad fid-dawl tal-fatt illi r-rikorrent ibbaza r-rikors tieghu ghal ritrattazzjoni fuq is-sub-incizi (e), (f) u (g) tal-artikoli 811 tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta minflok ma bbaza ruhu fuq is-sub-inciz (a) li jipprovdi ezatt ghal sitwazzjoni bhal dik li qed jallega r-rikorrent. Fil-fatt l-artikolu 811(a) jipprovdi hekk:

"Kawza deciza b'sentenza moghtija fi grad ta' appell jew mill-Qorti Civili, Prim Awla, fil-gurisdizzjoni kostituzzjonali taghha, tista' fuq talba ta' wahda mill-partijiet li jkollha interess, tigi ritrattata, wara li qabel xejn tigi mhassra dik is-sentenza, ghal wahda minn dawn ir-ragunijiet li gejjin:

(a) Jekk is-sentenza tkun ittiehdet bil-qerq ta' wahda mill-partijiet bi hsara tal-ohra;"

Ghaldaqstant din l-Onorabbli Qorti ghandha tiddeklina milli tezercita l-poteri taghha ghandha tiddeklina milli tezercita l-

gurisdizzjoni kostituzzjonali taghha ai termini tal-Artikolu 4(2) tal-Kap. 319 tal-Ligijiet ta' Malta stante d-disponibilità ta' mezzi ohra xierqa ta' rimedju ordinarju li r-rikorrent kellu sabiex jivvanta l-pretensjonijiet tieghu. Ir-rikorrent kellu mezzi xierqa, adegwati u disponibbli quddiem il-Qrati ordinarji sabiex jivvanta l-pretensjonijiet li huwa qed iqajjem quddiem din il-Qorti kif preseduta u ghalhekk ma hemm l-ebda lok biex din l-Onorabbli Qorti sservi ta' Qorti tat-tielet Istanza biex dak li r-rikorrent ma ppruvax jew ma rnexxilux jottjeni quddiem il-Qrati ordinarji jippriva jakkwistah minn din l-Onorabbli Qorti fil-vesti straordinarja taghha.

<u>Eccezzjonijiet fil-mertu</u>

Minghajr pregudizzju ghas-suespost l-allegazzjonijiet u fil-mertu, l-pretensjonijiet kollha tar-rikorrent huma kollha nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu respinti minn din l-Onorabbli Qorti u dan ghar-ragunijiet segwenti.

<u>Ebda ksur tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem</u>

F'dan ir-rigward ir-rikorrenti jallega illi d-dritt tieghu ghall-smiegh xieraq gie lez u dan peress illi s-sentenza tal-Qorti tal-Appell giet ottjenuta permezz ta' xhieda foloz, taghrif falz, dokumenti alterati u qarrieqa, pjanti alterati, raggiri u diversi forom ta' ghemil frawdolenti.

F'dan ir-rigward l-esponent jirrileva illi l-iskop tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem huwa intiz li jassigura li matul il-process gudizzjarju il-persuna in kwistjoni tkun inghatat smiegh xieraq u kellha l-opportunità xierqa illi jippartecipa b'mod effettiv fil-proceduri. L-artikolu 6 huwa artikolu li jitratta l-procedura fl-intier taghha li tkun giet uzata sabiex il-Qorti tasal ghas-sentenza taghha. Fil-kaz odjern ma jirrizultax illi kien hemm xi nuqqasijiet li wasslu jigi lez id-dritt tar-rikorrent ghal smiegh xieraq.

Dak li qed jilmenta minnu r-rikorrent mhuwiex li ma nghatax l-istess opportunità li jipprezenta l-kaz tieghu daqs il-kontro-parti

jew li l-Qorti cahhditu minn xi dritt iehor spettanti lilu. Dak li qed jilmenta minnu r-rikorrenti huwa li certu provi mressqa minn naha l-ohra kienu provi falsifikati, liema provi wasslu lill-Qorti tiddeciedi bil-mod li ghamlet. F'dan ir-rigward l-esponent jirrileva illi r-rikorrent kellu l-opportunità li jikkontesta l-evidenza li giet prezentata b'diversi modi fosthom billi jikkontrolla x-xhieda permezz ta' kontro-ezamijiet, jressaq evidenza hu sabiex jipprova li l-evidenza mressqa minn naha l-ohra hija effettivament falza kif ukoll jidderigi l-Qorti ghall-provi illi jippruvaw it-tezi tieghu. Inoltre l-ligi tipprovdi wkoll ghall-rimedji ohra konsistenti fi proceduri kriminali kontra persuni li jkunu xehdu falz jew ffalsifikaw dokumentazzjoni, rimedji illi kienu ghad-disposizzjoni tar-rikorrent u li ghal ragunijiet li jaf hu biss m'ghamilx uzu minnhom. Dawn huma kollha garanziji li l-ligi tipprovdi sabiex ikun imhares il-principju ta' smiegh xieraq ta' persuna li tkun ghaddejja minn process gudizzjarju. Ma jistax allura r-rikorrenti jilmenta illi gie lez id-dritt tieghu ghal smiegh xieraq.

L-esponent jirrileva wkoll illi din l-Onorabbli Qorti fis-sede Kostituzzjonali taghha ma tistax isservi bhala Qorti tat-tielet grad. Jekk ir-rikorrent mhux qieghed jaqbel mar-ragunament jew mad-decizjoni tal-Qorti tal-Appell, ma jistax jittanta jipprova juza dawn il-proceduri biex iddawwar id-decizjoni li llum il-gurnata tikkostitwixxi *res judicata* u dan peress illi l-Qorti fil-gurisdizzjoni kostituzzjonali taghha ma tistax isservi bhal li kieku kienet qorti tat-tielet grad ta' appell. F'dan ir-rigward l-esponent jaghmel referenza ghas-sentenza **Raymond Zammit vs l-Avukat Generali**[1] deciza fis-27 ta' Marzu 2013 fejn din l-Onorabbli Qorti ddecidiet hekk:

" … il-Qorti tghid illi persuna huwa prekluz milli jirrikorri ghal din il-Qorti fil-gurisdizzjoni kostituzzjonali taghha bhal li kieku kienet qorti tat-tielet grad ta' appell. Fis-sentenza taghha tat-28 ta' Dicembru 2001 fil-kawza "Fatiha Khallouf vs Kummissarju tal-Pulizija et" din il-Qorti (PAK/VDG) qalet hekk –

[1] Rikors Numru 57/2013

"… F'dana l-paragrafu – riprodott aktar 'l fuq f'dina s-sentenza – ir-rikorrenti bazikament qed tallega li l-aggravju sollevat minnha quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali dwar l-inammissibilità tal-provi dokumentarji gie skartat minn dik il-Qorti. L-intimati jikkontendu, kemm fir-risposta taghhom (ara l-paragrafu 2 tar-risposta, aktar 'l fuq f'din is-sentenza) kif ukoll fit-trattazzjoni quddiem din il-Qorti, li din il-Qorti – cioè il-Prim Awla tal-Qorti Civili fil-kompetenza taghha kostituzzjonali – m'ghandhiex il-funzjoni ta' "a court of third instance", fis-sens li terga tirrevedi l-meritu tal-kawza già deciza finalment mill-Qorti tal-Appell Kriminali.

L-intimati ghandhom ragun meta jikkontendu li din il-Qorti m'ghandhiex il-funzjoni ta' qorti ta' appell f'xi grad oghla mill-Qorti tal-Appell Kriminali. Ma hix il-funzjoni ta' din il-Qorti li tiddeciedi fuq jew tirrevedi il-provi mressqa quddiem il-Qorti Rimandanti u ezaminati minn dik il-qorti u finalment mill-Qorti tal-Appell Kriminali; anqas ma hu l-kompitu ta' din il-Qorti li tirrevedi d-decizjoni tal-Qorti tal-Appell Kriminali dwar l-interpretazzjoni tal-ligi applikabbli ghall-proceduri li dik il-Qorti tal-Appell Kriminali kellha quddiemha, jew dwar l-interpretazzjoni ta' xi punt ta' dritt ta' natura strettament penali (bhalma hi, per ezempju, il-kwistjoni tal-ammissibilità o meno ta' certi provi). Il-funzjoni ta' din il-Qorti hi limitata biex tara jekk gewx lezi o menu d-drittijiet fondamentali tar-rikorrenti kif protetti mill-Kostituzzjoni ta' Malta u mill-Konvenzjoni Ewropea (kif ukoll, kieku kien il-kaz, jekk hemmx lezjoni tas-subartikoli (1) u (2) tal-Artikolu 10 tal-Kap. 276 – ara l-Artikolu 16 tal-imsemmi Kap. 276)."

Bl-istess analogija, din l-Onorabbli Qorti m'ghandhiex il-funzjoni ta' qorti ta' appell fi grad oghla mill-Qorti ta' Appell li tisma' appell ta' natura civili u ghaldaqstant ir-rikorrent lanqas ma jista' jirrikorri ghal din l-Onorabbli Qorti bhal li kieku kienet qorti tat-tielet grad ta' appell u jitlob lill-Qorti sabiex taghmel analizi gdida tal-provi li gew sottomessi fil-kawza civili.

Minghajr pregudizzju ghas-suespost u fi kwalunkwe kaz ir-rikorrent irid igib prova ta' dak kollu illi qed jallega. Huwa principju assodat kemm fil-ligi kif ukoll fil-gurisprudenza illi kull

persuna li taghmel allegazzjoni ghandha l-*onus* illi tipprova dak li jkun qieghed jigi allegat minnha. F'dan ir-rigward l-esponent jaghmel referenza ghall-artikolu 562 tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta li jistipula hekk:

"Bla hsara ta' kull disposizzjoni ohra tal-ligi, l-obbligu tal-prova ta' fatt imiss dejjem lil min jallegah."

L-esponent jaghmel referenza wkoll ghas-sentenza **Anthony Galea vs Gaetano Frendo**[2] deciza mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fl-14 ta' Lulju 2007 u kkonfermata fl-Appell fejn il-Qorti kkonkludiet hekk:

""Kull kaz ghandu jkun ezaminat fuq il-mertu u l-fattispecie partikolari tieghu. Dan jghodd ukoll fejn tidhol l-applikazzjoni ghall-kaz tal-principji tad-dritt kif mifhuma fid-dottrina u fil-gurisprudenza. Ic-certezza morali li fuqha l-gudikant ghandu jibni l-motivazzjoni tal-gudizzju tieghi trid issib i-gustifikazzjoni taghha fl-ewwel lok fit-totalità tal-provi u fit-tieni lok fil-qafas tal-preponderanza tal-probabilitajiet.

"Bhala punt ta' dritt, il-piz tal-prova fil-mertu huwa mixhut fuq l-attur in kwantu l-konvenut jibqa' assistit mill-presunzjoni li mhux obbligat jaghmel il-prova negattiva. Il-Qorti trid tara jekk l-attur issodisfax dak l-oneru billi wasal biex jipprova l-legittimità tal-pretensjoni tieghu jew inkella kellhiex il-Qorti tapplika r-regola ta' gudizzju li l-fatti allegati ma gewx sodisfacjentement ippruvati (non esse et non probari paria sunt).

"Dan kollu jissarraf fil-principju li jirregola l-piz tal-prova u cioè li x-xjenza tal-fatt allegat ghandu jigi pruvat mill-persuna li qed tallega dik ix-xjenza. Del resto hekk ukoll jghid l-Art. 562 tal-Kap. 12. Fil-kaz li din il-prova ma tkunx adegwata jew fil-kaz ta' dubbju l-allegata xjenza ghandha tigi rigettata ("Theuma vs Mercieca" – Qorti tal-Appell – 20 ta' Frar 1996; "Fenech Clarke et vs Borg et" – Qorti tal-Appell – 30 ta' Mejju 1997 u "Mizzi noe vs Borg et" – Prim Awla tal-Qorti Civili – 29 ta' Settembru 2009)."

[2] Applikazzjoni Numru 733/2007.

Il-kompitu ta' dina l-Onorabbli Qorti huwa li tanalizza l-kompatibilità tal-proceduri li minnhom qed jilmenta r-rikorrent mal-Konvenzjoni Ewropeja. Id-dritt ghal smiegh xieraq ma jiggarantixix il-korrettezza tas-sentenzi fil-mertu izda jiggarantixxi biss il-harsien ta' certi principji procedurali (indipendenza u imparzjalità tal-Qorti u tal-gudikant, *audi alteram partem* u smigh u pronuncjament tas-sentenza fil-pubbliku) li jikkonducu ghall-amministrazzjoni tajba ghall-gustizzja. Il-funzjoni tal-Qorti, fil-gurisdizzjoni Kostituzzjonali taghha mhijiex wahda ta' revizjoni tas-sentenzi ta' Qrati ohra biex tara jekk gewx decizi b'mod tajjeb jew le izda l-gurisdizzjoni kostituzzjonali hija limitata ghall-funzjoni li tara jekk dawk is-sentenzi kisrux jew le d-disposizzjonijiet tal-Konvenzjoni jew tal-Kostituzzjoni. Anke fuq dan il-fattur wahdu, dina l-Onorabbli Qorti ghandha tasal ghall-konkluzjoni li tichad il-lanjanza tar-rikorrenti kif mibnija fuq l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja.

<u>Ebda ksur tal-artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem</u>

F'dan ir-rigward ir-rikorrent jallega illi gie lez d-dritt fundamentali tieghu ghat-tgawdija pacifika tal-possedimenti tieghu u peress illi allegatament ittehditlu illegalment il-porzjoni indiviza tieghu mill-proprjetà "Ta' Mazza", limiti taz-Zurrieq.

F'dan ir-rigward l-esponent jirrileva illi ebda prorpjetà tar-rikorrent ma ttiehdet b'mod illegali, tant li s-socjetà Olive Gardens Investments Limited – li allegat li l-proprjetà li kien qed jiddetjeni r-rikorrent kienet taghha – accediet ghall-Qorti tramite l-procedura appozita sabiex tottjeni dak li kien taghha.

L-art li r-rikorrent jallega li hi tieghu ittiehdet mill-pussess wara zewg sentenzi li gew decizi b'mod definittiv mill-Qorti tal-Appell wara li ezaminaw fid-dettal dak kollu li tressaq u li bl-ebda mod ma ttiehdet b'xi mod arbitrarju jew illegali.

Jinghad ukoll illi peress illi r-rikorrent naqas milli jizgombra l-art, is-socjetà Olive Gardens Investments Limited procediet bi procedura ta' giljottina quddiem il-Prim Awla sabiex tikseb ordni ta' zgumbrament, liema proceduri ma gewx ikkontestati mir-

rikorrent u ghal kuntrarju gew ammessi mir-rikorrent. Jinghad hawnhekk illi l-Qorti sahanistra tat lir-rikorrent l-opportunità li jistitwixxi proceduri kostituzzjonali, liema opportunità f'dak l-istadju ir-rikorrent ghazel li ma jaghmilx uzu minnha. Certament allura ma jistax jigi issa r-rikorrent jilmenta illi l-proprjetà tieghu ittehditlu b'mod illegali jew abbuziv.

Ghaldaqstant ma jezisti ebda ksur tad-dritt tar-rikorrenti protetti bl-artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropeja.

<u>Ebda ksur tal-artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropeja ghad-Drittijiet tal-Bniedem</u>

F'dan ir-rigward ir-rikorrent jallega li hu safa minghajr rimedju domestiku effettiv.

L-esponent jirrileva illi dan mhuwiex minnu u dan peress illi r-rikorrent kellu ghad-disposizzjoni tieghu diversi rimedji li jindirizzaw l-ilmenti tieghu liema rimedji r-rikorrent ghazel li ma jaghmilx uzu minnhom. F'dan ir-rigward l-esponent jirrileva fl-ewwel lok illi s-sub-inciz (a) tal-Aritkolu 811 tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta jindirizza ezattament ic-cirkostanzi li r-rikorrent qed jallega li sab ruhu fihom. Però ghal ragunijiet li jaf hu biss, iddecieda li ma jibbazax ir-rikors ghall-ritrattazzjoni tieghu fuq dan is-sub-inciz.

Inoltre fir-rigward tal-allegazzjoni ta' falsifikar ta' dokumenti u xhieda falza, ir-rikorrent seta' jistitwixxi proceduri kriminali, liema proceduri ghal darb'ohra naqas milli jistitwixxi.

Fir-rigward tal-allegazzjoni illi l-kunsens tieghu moghti fuq il-kuntratt li gie ppubblikat fil-bini tal-Qorti min-Nutar Malcolm Mangion fit-23 ta' Mejju 2017 kien wiehed vizzjat ghaliex ittiehed bit-theddid, l-esponent jirrileva illi r-rikorrent kellu wkoll rimedju ghad-disposizzjoni tieghu li seta' jwasslu sabiex jannulla l-kuntratt, liema rimedju ghal darb'ohra naqas milli jaghmel uzu minnu.

Fi kwalunkwe kaz u minghajr pregudizzju ghas-suespost, l-esponent jirrileva illi r-rimedji anke jekk biss il-possibilità li

tistitwixxi kawza kostituzzjonali jikkostitwixxu rimedju prattiku u effettiv. Ghaldaqstant certament illi f'dawn ic-cirkostanzi ma hemm ebda lezjoni tad-dritt tar-rikorrent ghall-rimedju effettiv kif protett mill-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem.

Isegwi ghalhekk u fid-dawl tas-suespost, ma jirrizulta ebda ksur tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrent u ghalhekk l-allegazzjonijiet u t-talbiet tieghu ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra tieghu.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-digriet tagħha tal-21 ta' Marzu 2018 li bih il-Qorti ordnat il-kjamat in kawża tas-soċjetà Olive Gardens Investments Limited.

Rat ir-risposta tas-soċjetà Olive Gardens Investments Limited, permezz ta' liema ġie eċċepit illi:

Fl-ewwel lok, u preliminarjament, il-gudizzju mhuwiex integru billi ma gewx ukoll imharrkin il-persuni kollha li kienu parti fil-kawza fl-ismijiet "Olive Gardens Investments Limited vs Salvu Farrugia et" (Citazzjoni Numru 418/2005) deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fil-31 ta' Ottubru 2014.

Fit-tieni lok, u bla hsara ghall-premess, l-azzjoni tar-rikorrenti hija inammissibbli u rritwali in kwantu l-oggett taghha jifforma l-oggett ta' kuntratt ta' transazzjoni ricevut min-Nutar Pubbliku Malcolm Mangion fit-23 ta' Mejju 2017, u dan anke a tenur tal-artikolu 1729 tal-Kodici Civili.

Fit-tielet lok, u bla hsara ghall-premess, l-azzjoni tar-rikorrenti hija wkoll inattendibbli u inammissibbli billi r-rikorrent espressament irrinunzja ghal din l-istess azzjoni permezz tal-kuntratt ta' transazzjoni ricevut min-Nutar Pubbliku Malcolm Mangion fit-23 ta' Mejju 2017.

Fir-raba' lok, u bla hsara ghall-premess, dina l-Onorabbli Qorti ghandha tiddeklina milli tezercita s-setghat u l-gurisdizzjoni

kostituzzjonali u konvenzjonali taghha, in kwantu r-rikorrenti naqas milli jinqeda b'rimedji ordinarji li kellu ghad-disposizzjoni tieghu, u kwindi l-azzjoni odjerna tikkostitwixxi biss azzjoni frivola, vessatorja u malizzjuza, kif ukoll abbuz tas-sistema gudizzjarja. Kemm hu hekk ir-rikorrenti espressament jiddikjara fir-rikors promotur tieghu "*Illi jinghad minghajr esitazzjoni illi s-sentenza fi grad ta' appell kif ukoll is-sentenza fir-ritrattazzjoni inkisbu minn Olive Gardens Investments Limited b'qerq*" – liema pretensjoni r-rikorrenti kellu jekk xejn jiddeduci permess tal-azzjoni mahsuba fl-artikolu 811 tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u l-Procedura Civili, u mhux bl-azzjoni odjerna.

Fil-hames lok, u dejjem bla hsara ghall-premess, l-azzjoni tar-rikorrenti hija manifestament infondata fil-fatt u fid-dritt, u ma tikkostitwixxi xejn ghajr mir-raba' tentattiv t'appell da parti tal-istess rikorrent, u abbuz grossolan u manifest tal-process gudizzjarju.

Fis-sitt lok, u bla ebda hsara ghall-premess kollu, r-rikorrent ma soffra ebda ksur fid-drittijiet fondamentali tieghu, u ghalhekk it-talbiet kollha tieghu ghandhom jigu respinti bhala infondati fil-fatt u fid-dritt.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez kontra r-rikorrenti, li huwa minn issa ngunt in subizzjoni, u b'riserva tad-dritt tas-socjetà esponenti ghal kull azzjoni ghar-rizarciment tad-danni subiti minnha, kontra kull individwu responsabbli ghall-azzjoni temerarja, abbuziva u rresponsabbli tar-rikorrenti.

Rat illi fl-udjenza tal-24 t'April 2018 il-Qorti ordnat illi jitressqu provi limitatament dwar l-eċċezzjoni preliminari relattiva għan-nuqqas t'eżawriment tar-rimedji ordinarji.

Rat id-digriet tagħha tat-3 ta' Lulju 2018 li bih ċaħdet it-talba tar-rikorrenti għar-rikuża.

Rat id-digriet tagħha tad-9 ta' Jannar 2019 ai termini ta' liema ordnat is-soprasessjoni tal-kawża pendenti l-eżitu tal-kawża kostituzzjonali bin-numru 115/18.

Rat ukoll id-digriet tagħha tad-29 ta' Jannar 2020 li bih ċaħdet it-talba tar-rikorrenti għar-rikuża.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-partijiet kollha.

Rat li l-kawża tħalliet għas-sentenza limitatament dwar l-eċċeżżjoni tan-nuqqas ta' eżawriment tar-rimedji ordinarji.

Rat l-atti kollha tal-kawża.

Ikkunsidrat illi permezz tal-kawża odjerna r-rikorrenti qiegħed jallega li fil-kawża ċivili fl-ismijiet Olive Gardens Investments Limited vs Salvu Farrugia et (Ċitaz. Nru. 418/05) ma ġiex imħares id-dritt tar-rikorrenti għal smigħ xieraq kif dan il-jedd jinsab imħares ai termini tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni, id-dritt tiegħu għat-tgawdija tal-proprjetà liema jedd huwa mħares taħt l-Ewwel Artikolu tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni kif ukoll ksur tad-dritt tar-rikorrenti għal rimedju ordinarju ai termini tal-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni. Talab għalhekk illi l-proċess fi stadju tal-appell u s-sentenzi relattivi jiġu dikjarati nulli kif ukoll illi jingħata kumpens pekunjarju għad-danni allegatament imġarrba.

L-intimat u l-kjamat in kawża ressqu diversi eċċezzjonijiet sia ta' natura preliminari kif ukoll oħrajn fil-mertu. Din is-sentenza però hija limitata għal deċiżjoni dwar it-tielet eċċezzjoni tal-intimat Avukat tal-Istat u r-raba' eċċezzjoni tal-kjamata in kawża permezz ta' liema l-imsemmija partijiet stiednu rispettivament lill-Qorti tiddeklina milli teżerċita s-setgħat kostituzzjonali tagħha in vista tal-fatt li r-rikorrenti naqas milli jeżawrixxi r-rimedji ordinajri għalih disponibbli qabel ipproċeda b'din il-kawża.

Għall-aħjar intendiment il-Qorti tqis bħala opportun illi qabel tinoltra fis-siwi tal-eċċezzjoni tagħti rendikont tal-kronolġija tal-

fatti kif seħħew preċedentement għall-intavolar ta' dawn il-proċeduri.

Mill-inkartament voluminuż ta' din il-kawża jirriżultaw is-segwenti fatti:

i. B'ċitazzjoni tat-3 ta' Mejju 2005 Olive Gardens Investments Limited ipproċediet bil-kawża fl-ismijiet Olive Gardens Investments Limited vs Salvu Farrugia et, Ċitaz. Nru. 418/05 RCP) ai termini ta' liema talbu prinċipalment illi jiġi dikjarat u deċiż illi l-porzjon ta' art diviża li ġiet akkwistata minnha permezz ta' kuntatt tat-22 ta' Novembru 2003 fl-atti tan-Nutar Mario Bugeja tappartjeni lilha u mhux lill-konvenuti li għandhom biss titolu ta' qbiela fuq dik l-art. Konsegwentement talbu l-iżgumbrament tal-istess intimati mill-proprjetà u l-likwidazzjoni tad-danni.

ii. B'sentenza tat-30 ta' Ġunju 2010 il-Qorti ċaħdet l-ewwel talba tas-soċjetà rikorrenti għaliex ritenuta infondata.

iii. Id-deċiżjoni tat-30 ta' Ġunju 2010 ġiet appellata.

iv. B'deċiżjoni tal-31 t'Ottubru 2014 il-Qorti tal-Appell laqgħet l-appell u waqt li ħassret u rrevokat is-sentenza appellata, laqgħet "*l-ewwel talba tas-socjeta` attrici limitatament fis-sens li minflok ma tiddikjara li l-porzjon diviza ta' art li xtrat is-socjeta` attrici permezz tal-kuntratt tat-22 ta' Novembru 2003 ippubblikat min-Nutar Mario Bugeja (Dok X) hija dik indikata bl-ahdar fuq is-site plan (Dok B) u l-pjanta (Dok A) annessi mal-istess kuntratt, tiddikjara invece li huwa lporzjon diviz ta' art kif indikata bl-ahmar fuq is-site plan a fol. 165 (li huwa wkoll il-porzjon indikat "RED" fuq il-pjanta Dok Appell 17 a fol. 149 hlief dik il-parti shaded bil-blu) li tappartjeni lis-socjeta` attrici permezz ta' dan il-kuntratt, u li l-konvenuti ghandhom biss titolu ta' qbiela fuqha.*"

v. B'rikors tat-30 ta' Jannar 2015 Salvu Farrugia u ħutu pproponew proċeduri ta' ritrattazzjoni mis-sentenza tal-

Qorti tal-Appell tal-31 t'Ottubru 2014. It-talba tar-rikorrenti għar-ritrattazzjoni saret abbażi tal-Artikolu 811 (e), (f), (g) u (l) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta.

vi. B'sentenza tat-28 ta' Ġunju 2016 il-Qorti tal-Appell ċaħdet it-talba tar-rikorrenti għar-ritrattazzjoni tal-kawża.

Mill-premessi u mix-xhieda tar-rikorrenti jirriżulta wkoll illi:

i. Olive Gardens Investments Limited ipproċediet bil-kawża, Rik. Ġur. Nru. 344/17 LSO, fl-ismijiet Olive Gardens Investments Limited vs Salvatore Farrugia et fejn talbet lill-Qorti tipproċedi bid-dispensa tas-smigħ u tikkundanna lill-intimati sabiex f'terminu qasir u perentorju jiżgombraw mill-proprjetà in kwistjoni.

ii. L-intimati talbu żmien sabiex jintavolaw proċeduri kostituzzjonali li bihom jikkontestaw il-kawża. Minkejja li ġie lilhom konċess terminu ta' ħamest ijiem sabiex jagħmlu dan, l-intimati għażlu li ma jipproċedux b'rikors kostituzzjonali.

iii. Jirriżulta li b'kuntratt tat-23 ta' Mejju 2017 l-intimati rrinunzjaw li jikkontestaw is-sentenza tal-31 t'Ottubru 2014.

iv. Wara li l-intimati ammettaw it-talbiet tas-soċjetà Olive Gardens Investment Limited kif riflessi fir-rikors ġuramentat tagħha tad-19 t'April 2017, b'sentenza tat-23 ta' Mejju 2017 il-Qorti laqgħet it-talba tar-rikorrenti u kkundannat lill-intimati sabiex jiżgumbraw mill-proprjetà in kwistjoni fi żmien perentorju ta' sebat ijiem stante okkupazzjoni mingħajr titolu validu fil-liġi.

L-intimat Avukat tal-Istat u l-kjamat in kawża eċċepew rispettivament illi l-Qorti għandha tiddeklina milli teżerċita s-setgħat tagħha skont l-Artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u l-proviso analogu kif kontenut fl-artikolu 4(2) tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea (Kap. 319) in kwantu li rikorrenti kellu

għad-disposizzjoni tiegħu rimedji ordinarji li naqas milli jeżawrixxi qabel ipproċeda bl-istanza odjerna.

L-artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta jipprovdi hekk:

> *"(2) Il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili għandu jkollha ġurisdizzjoni oriġinali li tisma' u tiddeċidi kull talba magħmula minn xi persuna skont is-subartikolu (1) ta' dan l-artikolu, u tista' tagħmel dawk l-ordnijiet, toħroġ dawk l-atti u tagħti dawk id-direttivi li tqis xierqa sabiex twettaq, jew tiżgura t-twettiq ta' kull waħda mid-disposizzjonijiet tal-imsemmija artikoli 33 sa 45 (magħdudin) li għall-protezzjoni tagħhom tkun intitolata dik il-persuna:*
>
> *Iżda l-Qorti tista', jekk tqis li jkun desiderabbli li hekk tagħmel, tirrifjuta li teżerċita s-setgħat tagħha skont dan issubartikolu f'kull każ meta tkun sodisfatta li mezzi xierqa ta' rimedju għall-ksur allegat huma jew kienu disponibbli favur dik il-persuna skont xi liġi oħra."*

L-istess ighid l-Art. 4(2) ta' l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea:

> *(2) Il-Prim'Awla tal-Qorti Civili ghandu jkollha gurisdizzjoni originali li tisma' u tiddeciedi kull talba maghmula minn xi persuna [dwar allegazzjoni ta' ksur ta' dritt fondamentali], u tista' taghmel dawk l-ordnijiet, tohrog dawk l-atti u taghti dawk id-direttivi li tqis xierqa sabiex twettaq, jew tizgura t-twettiq tad-Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fundamentali li ghat-tgawdija taghhom tkun intitolata dik il-persuna:*
>
> *Izda l-Qorti tista', jekk tqis li jkun desiderabbli li hekk taghmel, tirrifjuta li tezercita s-setghat taghha skond dan is-subartikolu f'kull kaz meta tkun sodisfatta li mezzi xierqa ta' rimedju ghall-ksur allegat huma jew kienu disponibbli favur dik il- persuna skond xi ligi ordinarja ohra.*

Il-ġurisprudenza rigwardanti l-applikazzjoni tal-Artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni hija estensiva. Il-Qorti qieset ukoll il-gurisprudenza ta' dawn il-Qrati kif citata mill-partijiet rispettivament.

Fis-sentenza tagħha fl-ismijiet Dr. Mario Vella v. Joseph Bannister nomine deċiża fis-7 ta' Marzu 1974 il-Qorti Kostituzzjonali tat rassenja ta' dawk illi jikkostitwixxu r-rekwiziti saljenti li l-Qorti trid tieħu in konsiderazzjoni sabiex tiddetermina jekk għandiex tiddeklina jew le:

"(a) Meta huwa car li hemm mezzi ordinarji disponibbli ghar-rikorrent biex ikollu rimedju ghad-dannu li qed jillamenta, bhala principju generali dawn ghandhom jigu adoperati, u r-rikors ghall-organi gudizzjarji ta' natura kostituzzjonali ghandu jsir wara li l-ordinarji jigu ezawriti jew ma humiex disponibbli;

"(b) din il-Qorti Kostituzzjonali sakemm ma jirrizultawx ragunijiet serji u gravi ta' illegalita` jew ta' gustizzja jew ta' zball manifest, ma tiddisturbax l-ezercizzju ta' diskrezzjonalita` tal-ewwel Qorti konferit mill-Artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni.

"(c) kull kaz ghandu l-fattispeci partikolari tieghu;

"(d) meta r-rikorrent ma jkunx ghamel uzu minn rimedju li seta' kellu, dan ma jfissirx li l-Qorti ghandha tikkonsidra li m'ghandhiex tezercita l-gurisdizzjoni taghha jekk, dak ilpossibli rimedju ma kienx pero` se jirrimedja hlief in parti llanjanzi tar-rikorrent;

"(e) meta r-rikorrent ma jkunx ezawrixxa r-rimedji ordinarji, jekk pero` dan in-nuqqas ikun ikkontribwixxa ghalih l-operat ta' haddiehor, allura ma tkunx desiderabbli li l-Qorti tieqaf u ma tipprocedix bit-trattazzjoni tal-kaz;

"(f) meta l-ewwel Qorti tezercita d-diskrezzjoni taghha u tieqaf mit-trattazzjoni minghajr ma tezamina l-

materja necessarja li fuqha dik id-diskrezzjoni ghandha tigi ezercitata, il-Qorti tat-tieni grad ghandha twarrab dik iddiskrezzjoni."

Il-Qorti sejra tirreferi wkoll għar-riflessjonijiet li għamlet il-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza tagħha fl-ismijiet Mediterranean Film Studios Limited vs Il-Korporazzjoni għall-Iżvilupp ta' Malta et deċiża fil-31 t'Ottubru 2003 fejn il-Qorti osservat illi:

> *Kif gie diversi drabi osservat kemm minn din il-Qorti kif ukoll mill-Prim Awla tal-Qorti Civili (sede Kostituzzjonali) l-akkoljiment o meno ta' "eccezzjoni" ibbazata fuq il-proviso in kwistjoni jew addirittura l-applikazzjoni ex officio tal-proviso mill-Qorti hu fid-diskrezzjoni ta' l-istess Qorti. "IlQorti la trid li jsiru kawzi kostituzzjonali bla htiega u lanqas tista' timpedixxi cittadin milli jippromwovi azzjonijiet simili meta jidher 'prima facie' li ghandu kaz serju li jista' jimplika ksur tad-drittijiet fondamentali tal-bniedem" (**Oliver Siracusa noe. v. L-Onorevoli Prim Ministru noe. et**, P.A. 21/1/88, konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fis-16 ta' Novembru, 1989; ara wkoll **Alfred Balzan v. Onor. Prim Ministru et**, P.A. 28/9/90, konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fil-15 ta' Jannar, 1991). Fi kliem iehor, id-diskrezzjoni taht iz-zewg proviso in kwistjoni ghandha dejjem tigi wzata fl-ahjar interess ta' l-amministrazzjoni tal-gustizzja, biex min-naha l-wahda il-Prim Awla kif ukoll din il-Qorti – il-Qorti Kostituzzjonali – ma jigux inundati b'kawzi li jistghu jigu determinati minn Qrati ohra u/jew bi proceduri ohra, u min-naha l-ohra c-cittadin (jew persuna guridika, skond il-kaz) ma jigix ipprivat mir-rimedji li hu ghandu dritt ghalihom taht il-Kostituzzjoni jew taht il-Kap. 319. Dan il-hsieb gie espress bl-aktar mod car mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fis-sentenza taghha tal-5 ta' Dicembru, 1986 fil-kawza fl-ismijiet **Tonio Vella v. Kummissarju tal-Pulizija et** (deciza finalment mill-Qorti Kostituzzjonali fil-5 ta' April, 1991), fejn intqal hekk:*

Il-legislatur kostituzzjonali kkonferixxa lil din il-Qorti (u lil ebda persuna jew awtorita` ohra) din id-diskrezzjoni wiesgha fl-interess tal-ahjar amministrazzjoni tal-gustizzja biex minn banda 'l wahda tkun tista' twaqqaf, jekk ikun hemm bzonn anke hesrem, lil min jipprova jabbuza mill-process kostituzzjonali u mill-banda l-ohra tkun tista' timpedixxi li jigu kreati ostakoli bla bzonn fit-triq ta' min ikun jidher li genwinament ikun qieghed ifittex ir-rimedju kostituzzjonali. Il-fattispeci u c-cirkostanzi partikolari kollha tal-kaz ghandhom jigu ezaminati ghaliex b'hekk biss il-Qorti tkun tista' tasal biex tiddeciedi jekk ikunx desiderabbli li tiddeklina illi tezercita s-setghat taghha.

Din il-Qorti zzid tosserva li dak li l-qorti trid tkun sodisfatta minnu hu li mezzi xierqa ta' rimedju ghall-ksur allegat huma jew kienu disponibbli favur ir-rikorrent. Il-mezz xieraq ta' rimedju irid ikun wiehed potenzjalment effettiv – cioe` wiehed li jista', jew seta kieku gie utilizzat, adegwatament jikkompensa lill-vittma tal-ksur ghal dak il-ksur, jew li altrimenti jaghmel tajjeb ghal dak il-ksur, per ezempju billi l-att leziv jigi dikjarat null ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi b'mod li l-vittma jitqieghed fl-istatus quo ante. Kollox jiddependi, kif inghad, fuq il-fattispeci partikolari tal-kaz.

(ara wkoll: **Philip Spiteri vs Sammy Meilaq**", 8 ta' Marzu 1995, Qorti Kostituzzjonali; "**Maria sive Marthese Attard et vs Policy Manager tal-Malta Shipyards et**", 30 ta' Settembru 2010, Prim'Awla, Sede Kostituzzjonali; **Joseph Fenech vs Awtorità tal-Ippjanar et"**, 9 ta' Novembru 2012, Qorti tal-Appell).

Fl-isfond ta' din il-ġurisprudenza, din il-Qorti trid tqis jekk skont il-fatti tal-kaz in diżamina:

(i) ir-rikorrenti kellux disponibbli rimedji ordinarji li kienu aċċessibbli, xierqa, effettivi u effikaċi sabiex jindirizzaw il-lanjanza tiegħu; u

(ii) jekk ir-rimedju ordinarju kienx jindirizza l-ilmenti kollha tar-rikorrenti.

F'kull każ, tibqa' d-diskrezzjoni ta' din il-Qorti li tagħżel "*li teżerċita s-setgħat tagħha*" anke meta min iressaq l-ilment ikollu mezzi oħra ta' rimedju.

Kif jidher ċar mill-kronoġija tal-fatti riportata aktar 'il fuq, din il-vertenza bejn il-partijiet ilha pendenti sa mis-sena 2005. Ir-rikorrenti odjern li fil-kawża bin-numru 418/05 kien wieħed mill-intimati flimkien ma' ħutu ikkontesta bis-sħiħ il-pretensjonijiet kollha ta' Olive Gardens Investments Limited inkluż billi pproponew ritrattazzjoni. Minkejja l-fatt li l-Qorti tal-Appell ċaħdet it-talba għar-ritrattazzjoni u minkejja li l-aħwa Farrugia resqu sabiex iffirmaw kuntratt ta' rinunzja għall-impunjazzjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Appell tal-31 t'Ottubru 2014, ir-rikorrenti odjern baqa' mhux sodisfatt mill-eżitu tal-proċeduri kollha u għalhekk qiegħed jistitwixxi din il-kawża. L-ilment prinċipali tiegħu huwa fis-sens illi s-sentenza fil-grad tal-appell inksibet minn Olive Gardens Investment Limited permezz ta' xhiediet foloz, tagħrif falz, dokumenti alterati u qarrieqa, raġġiri u aġir frawdolenti.

Il-bażi tal-eċċezzjoni tal-intimat u l-kjamata in kawża hija illi għalkemm ir-rikorrenti u ħutu pproponew ritrattazzjoni, dawn sejsu t-talba tagħhom fuq il-paragrafi (e), (f), (ġ) u (l) tal-Artikolu 811 tal-Kapitolu 12 liema raġunijiet ma jitrattawx l-ilment tar-rikorrenti. Fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha s-soċjetà kjamata in kawża tgħid illi r-rikorrenti kien messu akkampa fuq ir-raġunijiet maħsuba fil-paragarfi (a), (j), (k) u (l) tal-Artikolu 811. L-Avukat tal-Istat, waqt illi jirreferi għall-fatt illi r-ritrattazzjoni setgħet ġiet proposta in bażi għall-Artikolu 811(a) tal-Kap. 12, jgħid ukoll illi minkejja l-akkużi serji maghmula mir-rikorrenti, ma jirriżultax li dan ħa xi passi permezz ta' proċeduri kriminali fil-konfront ta' min allegatament wettaq l-atti lamentati.

Il-Qorti evalwat bir-reqqa kollha dovuta l-ilment tar-rikorrenti. Għamlet dan ukoll fl-isfond tal-proċeduri kollha li ttieħdu minn parti waħda jew l-oħra minn mindu nibtet il-kwistjoni bejn il-partijiet. Qieset ukoll illi l-kawża bin-numru 418/05 damet għaddejja s-snin u imkien mill-atti ma jirriżulta li r-rikorrenti ma kienx debitament assistit matul il-proċess ġudizzjarju kollu ibda minn dak quddiem l-Ewwel Qorti u l-proċedimenti kollha li segwew. Jidher ukoll illi r-rikorrenti kellu kull opportunità li jressaq il-provi tiegħu u li allura jattakka jew jikkontrasta x-xhieda u l-provi kollha li ressqet Olive Gardens Investments Limited fil-kors tal-proċess intier. Tant dan huwa minnu li fix-xhieda tiegħu quddiem din il-Qorti r-rikorrenti kkonferma u ammetta li ġa qabel ma ffirma l-kuntratt tat-23 ta' Mejju 2017 li bih hu u ħutu rrinunzjaw għall-impunjazzjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Appell tal-31 t'Ottubru 2014, huwa kien diġà edott minn dak li allegatament huwa tbagħbis jew alterazzjoni ta' dokumenti. Madanakollu, ma jidhirx li r-rikorrenti qatt ressaq provi f'dan ir-rigward quddiem il-Qorti relattiva. Fuq kollox, anki jekk mix-xhieda tan-Nutar Malcolm Mangion jidher li dak inhar tal-iffirmar tal-kuntratt tat-23 ta' Mejju 2017 ir-rikorrenti pprotesta ruħu għall-iffirmar tal-imsemmi att, xorta waħda huwa ffirma l-att. Fil-fatt in-Nutar imsemmi xehed illi damu tlett siegħat sabiex l-att ġie ffirmat u li f'mument minnhom ir-rikorrenti odjern warrab flimkien mal-Avukat tiegħu sakemm reġa lura mal-mejda, pprotesta ruħu u ffirma l-att.

Il-Qorti qieset ukoll illi t-talba għar-ritrattazzjoni ġiet imsejsa fuq premessi żbaljati għaliex jekk l-allegazzjoni tar-rikorrenti kienet tirreferi għal xhieda falza, tagħrif falz, dokumenti u pjanti alterati u qarrieqa, raġġiri u għemil frawdolenti allura l-kawża kellha tabilħaqq tiġi msejjsa fuq paragrafi tal-liġi differenti minn dawk li strahu fuqhom ir-rikorrenti. Dan l-iżball jew nuqqas żgur illi ma jistax jiġi sanat permezz ta' dawn il-proċeduri li min-natura tagħhom huma straordinarji. Kien jinkombi fuq ir-rikorrenti li jibbazaw it-talba tagħhom fuq id-disposizzjonijiet tal-liġi l-aktar pertinenti għall-ilment tagħhom. Żgur illi tali nuqqas ma jistax jiġi sanat issa partikolarment għaliex hawnhekk il-Qorti mhijiex qeghda tqis nuqqas ta' rimedju ordinarju. Fil-fehma tal-Qorti r-rimedju kien disponibbli għar-rikorrenti mhux biss għaliex seta'

bbaża r-ritrattazzjoni fuq dispożizzjonijiet rilevanti għall-ilment iżda wkoll għaliex jekk tabilħaqq kien hemm ċirkostanzi tant sejri kif qiegħed jiġi allegat mir-rikorrenti, allura kien messu ħa passi permezz ta' proċeduri kriminali fil-konfront ta' kull min seta' allegatament wettaq l-atti allegati. Dan però ma sarx u issa ma hemm ebda triq oħra għajr illi r-rikorrenti jagħraf in-nuqqas tiegħu. Fuq kollox, il-Qorti tirribaddxxi li r-rikorrenti u ħutu kienu adegwatament rappreżentanti f'kull stadju tal-proċess u għalhekk żgur illi jekk tabilħaqq kien hemm iċ-ċirkostanzi lamentati mir-rikorrenti dan seta' faċilment jiġi miġjub a konjizzjoni tal-Qorti fl-istadju propizju.

Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet ta' fatt u ta' dritt, il-Qorti ssib illi l-eċċezzjoni rispettivament sollevata mill-Avukat tal-Istat u mis-soċjetà Olive Gardens Investments Limited hija ġustifikata. Għalhekk, waqt illi tilqa' l-eċċezzjoni dwar in-nuqqas t'eżawriment tar-rimedji ordinarji, il-Qorti sejra tiddeklina milli teżerċita s-setgħat kostituzzjonali tagħha u konsegwentment sejra tastjeni milli tieħu konjizzjoni ulterjuri tal-bqija tat-talbiet u l-eċċezzjonijiet imressqa għall-ġudizzju tagħha.

Għalhekk u ghal dawn ir-ragunijiet, din il-Qorti qegħda taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi tilqa' it-tielet eċċezzjoni tal-intimat Avukat tal-Istat u r-raba' eċċezzjoni tal-kjamata in kawża Olive Gardens Investments Limited, tiddikjara għalhekk illi r-rikorrenti m'eżawrix ir-rimedji ordinarji għalih disponibbli u konsegwentement ai termini tal-Artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 4(2) tal-Konvenzjoni tiddeklina milli teżerċita s-setgħat kostituzzjonali tagħha u għaldaqstant tastjeni milli tieħu konjizzjoni ulterjuri tal-kawża.

L-ispejjez tal-kawza jithallsu minn Annetto Farrugia.

IMHALLEF

DEP/REG